

יאמרו דעת

גליון ו', פרשת מטות מסעי מנחם אב ע"ה
בעניני טומאת כלי מתכת

בדין כלי טב"י אי חוזר לטומאה ישנה ❖ בדין פשוטי כלי מתכת וכלי עצם ❖ בדין טומאת מיני מתכת שלא נזכרו בתורה ❖ מקצת דיני כלי מתכת ❖ בדין טומאה ישנה בידות הכלים ❖ בענין גמר מלאכה של סכין וסיוף ❖ בשיטת הר"י מסמפונט בדין חרב כחלל ❖ בדין גלמי כלי מתכת ❖ דעת הר"מ במיני מתכת שאינם מפורשים ❖ בדין כלי העשוי מתערובת ברזל לענין טומאה ישנה ❖ בדין נטילת ידים בכלי שנעשה לשמש עם הקרקע ❖ בהערה בדברי הרמב"ן דאין חרב כחלל לענין הזאה ❖ בספק טומאה ישנה בכלי מתכות ❖

ביסוד דין קבלת טומאה בדין חרב כחלל הגאון רבי יצחק קורלנסקי שליט"א ראש רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון

בתוספות ב"ק ב'
ב' הקשו דמצינו
תולדותיהן כיוצא בהן

חרב כחלל אינו דין
קב"ט אלא נתחדש
בתורה שכל הנוגע במת

נעשה כמוהו, ואינו דין תולדה כלל, דזהו הנאמר בתורה חרב כחלל. משא"כ בדין הנלמד מקרא דוכבסתם בגדיכם דהנוגע באב דינו כאב באמת הוא דין קב"ט אלא שילפינן מקראי דלא נחית ממטמאו והוי אב. והנה על קושית התוס' שם יעוי' בחידושי רבי ראובן שהביא בשם רבינו הגר"ח ליישב קושייתם דדין חרב ה"ה כחלל אינו דין תולדה כלל. אלא חידוש הוא שנעשה כמוהו ואינו ענין לתולדותיהן כלל עי"ש. והיינו כדברינו.

ונראה די"ל להתוס' מודו ליסוד זה ולכך דייקו בקושייתם והקשו רק מנוגע בט"מ. וס"ל דחלוק דין הנוגע במת מדין הנוגע בט"מ הנלמד מוכבסתם בגדיכם שהוא דין קב"ט, וכמו שכתבנו.

ומעתה נראה דכל מה שכתבו התוס' דהכלי השני הוא לאו כיו"ב דקלישא טומאתו, משום דסברי התוס' מסברא דכל דבר שנטמא מחמת קב"ט נחית במקצת מן הדבר המטמא, וא"כ זה שנטמא מאב הטומאה בודאי גם הוא אינו ממש כמו הדבר המטמאהו, ולזה כ' התוס' דמה שאינו מטמא כלים כיו"ב הוא מחמת קלישות טומאתו, ובזה נחית מדרגת טומאתו של המטמאו. [ולא דמי לאדם שנטמא ממת שהוא אב ועושה כיו"ב דאדם זה באמת קלישא טומאתו מהמת שטימאהו, דהמת אבי אבות והוא רק אב, וא"צ לחדש דנקלש טומאתו עוד לומר שלא יעשה כמוהו דכבר נחית בדרגת טומאתו, ולכן הוא באמת יש בכוחו לטמאות אחרים. משא"כ כלי הנטמא מאב הטומאה, אם נאמר דמצ"ע יש בכוחו לטמאות עוד כלים אחרים, א"כ הרי הם ממש כמו המטמאן.]

אך בכלי הנטמא ממת עצמו דנעשה כמוהו מדין חרב כחלל, ואינו דין קבלת טומאה כלל, בזה מודו התוס' דאין קלישות בטומאתן והא דאינם עושים כלים אחרים כיו"ב הוא רק מדין דאין כלי עושה כלי. זה הנראה בכוונת דבריו של רבנו הגר"י זצ"ל ומיושב משה"ק הגר"ד זצ"ל דאדם הנטמא מחרב כחלל הרי שפיר יכול לעשות כמוהו דגם הכלי שטימאו לא קליש טומאתו בזה, והא דאינו עושה כמוהו הוא רק משום דאין כלים מטמאים כלים וכמו שביארנו. ומ"מ בכלי הנטמא מט"מ שהוא דין קב"ט ס"ל לתוס' מסברא דכיון שהוא טמא מחמת קב"ט הרי נחית חד דרגה ממטמאהו, וזהו קלישותו דאינו עושה כיו"ב.

גבי אב דטומאה שהרי טמא מת עושה כלי מתכות כיו"ב דחרב הרי הוא כחלל וכו', ותירצו התוספות דאכתי אינו עושה כיו"ב שאותו כלי מתכת אין עושה כלי מתכת אחר כיו"ב כמו שמדקדק ר"ת בריש מתניתין דאהלות. מבואר בדברי התוספות דהא דאין כלי עושה כיו"ב הוא משום קלישות טומאתו של הכלי הראשון. ואמר הגר"א נגרבוז שליט"א משמיה דהגר"ד הלוי זצ"ל שהקשה לאביו רבנו הגר"י זצ"ל מנא ליה לתוס' הא, הרי אפש"ל דהוא דין הנתחדש בדיני קב"ט דכלים דאין כלי עושה כיו"ב. ומיניה גופיה מוכח שיש דין כזה שהרי אדם שנגע בכלים שנגעו במת עושה כלי כיו"ב, ואילו כלי שנגע בכלים שנגעו במת לא עושה כלי אחר כיו"ב, והרי כלי זה הוא בדרגתו של האדם, ומ"מ חלוק הוא שהאדם עושה כיו"ב והכלי לא, ומוכח מינה שאינו עושה כיו"ב אינו משום דקלישא טומאתו אלא דהוא דין בכלים שאינם נעשים כיו"ב של מטמאן. וא"כ ה"ה אפש"ל בכלי הנטמא מט"מ דלכך אינו עושה כיו"ב, ולא משום קלישותו.

ועוד הוסיף להקשות דהנה אדם הנוגע בכלי שנגע במת דינו שנעשה אב הטומאה ומטמא כלי הנוגע בו להיות אב הטומאה כמוהו, ואם נימא דכלי אינו עושה כלי כיו"ב הוא משום שקלישא טומאתיהו כמו שהבינו התוס' בב"ק, אין האדם שנטמא מן הכלי עושה כיו"ב והרי אינו יכול להיות עדיף ממטמאיו ולא יוכל לעשות כיו"ב.

ואמר בזה רבינו הגר"י זצ"ל דמוכח מדברי התוס' דחלוק הדין בין כלי שנגע במת, לכלי שנגע באדם שנגעו במת, דכלי שנגע בט"מ אינו עושה כיו"ב משום דקלישא טומאתו, ומ"מ כלי שנגע במת לא קלישא טומאתו והוא כהמת עצמו וכמו שנראה משיטת הראשונים דסברי דכלי זה מטמא במשא ובאהל כמת, וכן משי' התוס' דנזיר מגלח עליו, אלא אינו עושה כיו"ב משום דין דאין כלי עושה כלי כיו"ב.

ולבאר דבריו יש להוסיף, די"ל דחלוק יסוד הדין חרב כחלל דיליף מקרא דכלי הנוגע במת נעשה כמת עצמו, לדין הנלמד מקרא דוכבסתם בגדיכם שכלי הנוגע באב נעשה אב כמוהו. דבדין

בדין פשוטי כלי מתכת וכלי עצם הרב מינאל טרכטנגוט

בגמ' שבת פא: "תנו רבנן חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין", וחפין הוא השיניים של המפתח, וכתב שם רש"י: "חפי פותחת וכו' ועושים אותם מעצם, טמאין. דכלי עצם ככלי מתכות ופשוטיהן טמאין בהכל שוחטין (חולין דף כה:). וכובר בתוס' הקשו על שיטת רש"י דמשנה שלמה שנינו בפ"ב דכלי עצם פשוטיהם טהורים. וביותר קשה על שיטת רש"י שהוא עצמו פרש בשבת טז' על המשנה שהובאה שם: "פשוטיהן טהורים. דאיתקש עץ ועור לשק דיש לו בית קבול וכלי עצם איתקש לעץ ועור בפרשת מדין (במדבר לא) כל בגד וכל כלי עור וגו' ואמר' בהכל שוחטין (חולין דף כה:). להביא דבר הבא מן העצים מן הקרנים ומן העצמות ומן הטלפים", ומבואר שפשוטי כלי עצם טהורים שגם הם הוקשו לשק.

ובגמ' חולין כה: "תנו רבנן גולמי כלי עץ טמאין פשוטיהן טהורין גולמי כלי מתכות טהורין פשוטיהן טמאין וכו' מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשוין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו כלי עצם ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמו, מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה וכו'", והגמ' דנה כלפי גלמי כלי מתכת מה הטעם דטהור ואינו ככלי עץ, ואמרו שם שהוא מחמת דמיו יקרים או שהוא עשוי לכבוד, ונפק"מ היא בכלי עצם שדמיהם יקרים אך אינם עשויים לכבוד, ופרש"י שם: "דמיהם יקרים ואין עשוין לכבוד לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולר' יוחנן הוו ככלי עץ", ונראה מדברי רש"י הללו שבאמת הגמ' דנה אך ורק לגבי גלמי כלי עצם אי הוי טהורים או טמאים ולא לשאר מילי דכלי עצם. והרמב"ן שם בחולין ג"כ כתב שדברי רב נחמן הם רק כלפי גולמי כלי עצם ולא על שאר מילי.

אמנם נראה שהבאר בדברי רש"י שהוא שמה שאמר רב נחמן שכלי עצם הרי הם ככלי מתכת הוא לכל מילי בין לפשוטים ובין לגלמים ובין לכל דבר אחר שיש ביניהם, ונראה שכן הוא מדיוק מלשון הגמ' שאמאי לא אמר רב נחמן כלי עצם גולמיהם טהורים אלא דכלי מתכת ככלי עצם, וא"כ כנראה מזה למד רש"י שהוא לכל מילי דווקא, ומצאתי בשו"ת רש"י [סעיף: "וכלי עצם נמי בולעין ככלי מתכות והתרתן ככלי מתכות. דהכי אמרינן ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמי, מכלל דכלי עצם בר קבולי טומאה הוא. דתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן אומר מה ת"ל וכו' וכשם ששוין לענין טומאה, כך שוין לענין איסורא". הא קמן שאפ' לענין הגעלה כלי מתכת ככלי עצם וכל זאת הוא מחמת מימרא דרב נחמן דכלי עצם ככלי מתכת דמו. אמנם עדיין צ"ע אמאי פשוטיהם טמאים הרי הם הוקשו לשק, וכמ"ש רש"י בעצמו, וצ"ע.

בדין כלי טבוי"י אי חוזר לטומאה ישנה הרב ברוך קסטל

בתוספתא ריש ב"מ מבואר דגם על טומאה טוב"י גזרו טומאה ישנה וכלי שהיה טמא וטבילו ושברו קודם שהעריב שמשו וחזר ותקנו חוזר לטומאת טבול יום, ובשפ"א שבת טז. נסתפק אי חזר ותיקנו למחר אי צריך עוד הערב שמש למחר או ד"מ מהני הערב שמש שהיה בעודו שבור, ובספר משנת טהרות עמ"ס כלים [עמ' ש"ב] כתב דאפשר דתליא בדין הערב שמש האם הוא דין דביום הטבילה נשאר בטומאתו וא"כ למחר ממילא ליכא טומאה, או ד"מ הוא הלכה דהער"ש הוא גמר הטהרה, והוא המטהר, א"כ בעינן דבשעת הערב שמש יהא שלם. והביא מהאגלי טל בהקדמה דנראה מדבריו דנקט דגדר הערב שמש הוא דעד סוף היום איכא רושם מהטומאה ע"ש, אמנם חשבתי להביא ראיה מד' הגר"א בס' רס"א דכ' דשיטת רבי יוסי דבשקיעת החמה הוא בה"ש מ"מ קרינן ביה ובא השמש וטהר ויכול לאכול בתרומה גם על הצד דהוא יום, והנה האחרונים הקשו מגמ' שבת לד: דמבואר בסוגיא דטבול בבהש"מ ש"ה הוה ספק ואילו לדעת הגר"א כבר היה הערב שמש, ותרצו דתרי הערב שמש איכא, חדא בזמן שקיעת החמה וחדא בצאת הכוכבים, להך צד דאתי יום הוא [ויעוין בספר מנחת איראל מה שכתב בכל זה] ומוכח מזה לכא' דהערב שמש הוא המטהר, דאי לאו הכי לא שייך לומר תרי זמנים בזה, והיא ראיה נפלאה. ובגוף הספק הנ"ל יש לדון עוד דאפשר דמהני הערב שמש גם בעודו שבור לפי מה שכתב הגרימ"פ בקונטרס ח"י דבר דהגדר בטומאה ישנה הוא דנשאר רושם מהטומאה לענין שכשיתקנו יחזור ויטמא, ע"ש, וא"כ טבילה או הזאה דבעינן ביה כלי לא מהני בעודו שבור, אבל הערב שמש מהני לתקן הרושם הזה.

הערת מערכת

וז"ל התוספתא ב"מ דכלים: "רבן שמעון בן גמליאל אומר לא לכל טמאה אלא לטומאת נפש ר' שמעון אומר אפילו כלי מתכות שהיה טמא טבול יום וטמא מת וחזר להיות טבול יום" והיה נראה מזה שבאמת יש דין טומאה ישנה בטבול יום, מיהו נראה מלשון התוספתא, שכל דברי רבי שמעון הם רק אליבא דרשב"ג, דכיון שכל הטומאה היא רק בטומאת מת אבל לא בטומאה אחרת, ועל זה חידש שאפ' בטומאה של טבול יום שהיה פעם טמא מת יש בו את הדין הזה של טומאה ישנה, אבל בכל כלי אחר אין בו טומאה ישנה אי היה טבול יום, וא"כ אין ראיה לדין שאנו סוברים דלא כרשב"ג אלא בכל טומאה יש דין טומאה ישנה, וטעם יש בדבר דכיון שהגזירה היתה על טומאת דווקא א"כ יתכן שעל כל סרך טומאה שיש מהמת יש בו התקנה הזו ומשא"כ לדין, ובר"מ בספר פי"ב: "אחד כלי שנטמא במת או בשאר הטומאות אם התיכו חזר לטומאתו הישנה עד שיטביל. נטמא במת והזה עליו בשלישי ואחר כך התיכו ועשאוהו כלי אחר והזה עליו בשביעי והטבילו הרי זה טמא ואין הזייה שקודם היתון מצטרפת להזאה שאחר היתון ואין לו טהרה עד שיזה עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהוא כלי קודם שבירה או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכנו", ומבואר מדברי הר"מ שכל שלא נטהר הכלי לגמרי יש בו דין חזרת טומאה ישנה, והנה הר"מ הזכיר גם טבילה למרות שלא נזכר במח' ר"א ור"י במשנה לקמן פי"ד, ובכל זאת לא הזכיר הר"מ דין הערב שמש, ונראה מזה שבאמת בכלי שהוא טבול יום ושברו אין בו חזרת טומאה ישנה. ועוד יש מקום גדול לומר שלא יהא דין טומאה ישנה בהערב שמש, דהגזירה היתה לא לסמוך על מעשה הטהרה של שבירה ויחזור לטומאה ישנה אבל בהערב שמש כיון שהוא אינו מעשה טהרה דשמשא ממילא ערבא לא. ועוד יש סברא שלא יהא בזה הדין של טומאה ישנה, דכלי שהוא טבול יום הוא טהור לגמרי כלפי חולין, רק יש דין פרישה לתרומה וקדשים שלא יגעו בו, וע"כ כן הוא המובן לסוברים שאין טבול יום עושה שלישי מהתורה (רש"י בכ"ד וכן הר"מ בספר בפ"א מאה"ט), א"כ לא שייך בו דין טומאה ישנה כלל כיון שאינו טמא ממש אלא רק בדין התרומה והקדשים לפרוש הימנו בזה אין דין טומאה ישנה, ויש לעיין בזה עוד.

קטלוג

אוצרות דעת

"אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת", ומבואר שהנו הם המתכות שמקבלים טומאה. ויש לעיין במיני מתכות הנמצאו כיום שלא היו בשימוש בזמן חז"ל אי מקבלים טומאה מדין כלי מתכת או שרק מיני המתכת המנויים בקרא היו בכלל כלי מתכת.

בגמ' [ר"ה יט:]: מייתי הגמ' לכלי זכוכית שניקב והטיפו באבר, כלומר שמלא את מקום הסתימה באבר, ונחלקו שם חכמים ור"מ אי טמא או לא. ורש"י שם הביא שני לישנות: "אבר. עופרת לסתום את הנקב: יהודה בן שמוע מטמא. לומר שחזרו לטומאתן ישנה ואע"פ שלא נגעו שוב בטומאה ואע"פ שאין כלי זכוכית חוזרין לטומאתן ישנה כדאמר בפ"ק דשבת [דף טז:] שלא גזרו חזרת טומאה ישנה אלא בכלי מתכות הני נמי הואיל והאבר מעמידו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד", והיינו שנחלקו בסברא האם הולכס אחר המעמיד של הכלי והוא מחית את סיבת הטומאה לכלי, וכאן כיון שהוא מתכת הרי הוא טמא ככלי מתכת שיש להם טומאה ישנה [ויעוין בשפת אמת שם]. עוד הביא טעם אחר בדעת חכמים: "ענין אחר, כלי זכוכית טהורין שניקבו והטילו לתוכן אבר יהודה בן שמוע מטמאן טומאת כלי מתכות דאורייתא אם נגע בהן טומאה דהכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרים מטומאת כלי מתכות דאורייתא אלא משום טומאת כלי זכוכית דרבנן שאין כלי מתכות טמאין דאורייתא אלא המנויין בפרשה [במדבר לא] הזהב והכסף והנחשת והברזל וגו'", ומבואר מדבריו שחכמים גם מודים שהלך אחר המעמיד ואי היה מתכת גמורה כגון נחושת היה טמא, אלא מכיון שאבר הוא אינו מתכת הכתובה בקרא הרי היא טהורה [ואין לומר שכוונת רש"י שהיא לומר שכלי זכוכית בעיקרם הם מתכת כיון שהם ניתנים ויש להם סיבה להיות ככלי מתכת מהתורה אלא כיון שבקרא לא נזכרו בפרשת כלי מתכת הרי הם טהורים מהתורה, משום דבגמ' שבת שגזרו טומאה על כלי זכוכית אמרו ששיניהו ככלי מתכת כיון שיכולים להיות ניתנים, ואי היה הטעם שהם מתכת ממש לא היו צריכים לטעם זה, וא"כ לפי זה אבר הוא אינו עופרת כמו שכתב בתחילת דבריו אלא מתכת אחרת, ובתרגום יונתן כאן טרש עופרת כרכימשיא, ואילו בשירת הים צללו כעופרת פרש שהוא אבר, וכבר העיר בזה ההערות על הת"י, ויתכן שעופרת שהוא אבר הוא שם כללי לכלל מתכות שנמצאות בעפר, ועל דרך "עפרות זהב לו" (איוב כח) שמכאן מוכחים שאפשר לעשות כיסוי הדם בזהב שחוק, וזהו צללו כעופרת, ויש את עופרת שהיא המתכת האמורה שם שהיא כרכימשיא, ויעלה יפה גם לבאור רש"י בלישנא השניה כאן שאבר בתור שם בפני עצמו הוא אינה עופרת הכתובה בתורה]. וא"כ מבואר בלישנא השניה שמתכות שלא נכתבו בפרוש בקרא הם טהורות ורק אלו המנויים הם הטמאים [ומהלשנא הראשונה אין ראייה, דלפי לשנא זו נדון הסוגיא הוא על דיני מעמיד].

וכתב התפא"י בהקדמה יבקש דעת אות מד, בשם שהני שש מתכות לאו דווקא, דבעתים הללו מצאו הטבעיי' כמה מיני מתכות חדשים שלא שערום אבותינו, והגם שי"ל שהם כולן בכלל אלו ה' מינים, עכ"פ צ"ל שש שמות של מתכות הנ"ל הן לאו דוקא, אלא כל הנרקע בפטיש ורקועי פחים נקרא מתכות. והיינו שגם

כיום הם בכלל מיני המתכת הכתובים בתורה כמו שיש כמה סוגי זהב כמו כן יש כמה סוגי נחושת וברזל וכו'.

[והנה מתכת נקראת כך על שם ההתכה, דהוא ניתן, והיה בדין שכל שהוא מתחמם וניתך הרי הוא מתכת. והגמ' [שבת טו:] דנה לגבי טומאת כלי זכוכית שהוא מד"ס, איזה טומאה יש להם, ומבואר שטומאתם מדרבנן, והקשה הרש"י [ר"ה יט] אמאי לא נאמר שיהא טומאה מהתורה לכלי זכוכית מדין כלי מתכות שהרי הם ניתנים באור, וגם הרמב"ם בהקדמה כתב שכלי זכוכית אינם כלי מתכות אפי' שהם ניתנים, ונראה מזה שהיה צד לאחותיה ליה טומאה מצד מה שהוא ניתן, ולפי מה שנתבאר שגם מיני המתכות האחרים שלא כתובים בתורה הרי הם טמאים כיון שהא מיהת מינם חשיב כתולדה לשישה הכתובים בפרשה, אמנם בכלי זכוכית אינם כתולדה למרות שהם ניתנים.

ובספר אגרות משה יור"ד ח"ב קס"ד נשאל אי כהן יכול לטוס במטוס שיש שם מת, והנדון היה לגבי חציצת אהל בדבר שאינו מקבל טומאה, וכתב שם שכיון שהמטוס עשוי ממתכת שאינה כתובה בתורה כגון אלומיניום הרי היא טהורה, וכתב שם שכן מסתבר כיון שרק באם התורה פירטה טומאה ובשאר לא, וכן הו' כששה כתובים הבאים כאחת דהני טמאים וכל השאר לא, וגם בלא זה אין לדמות דיני טומאה מאחד לשני דגם כלי זכוכית הרי הם ניתנים ובכל זאת לא מקבלים טומאה מתורה, ודעתו נוטה שמתכות אלו לא מקבלות טומאה [ודן שם עוד בענין, והנוגע לעניינו הובא כאן].

ובמשנה כלים פ"ב כלי חרס וכלי נתר טומאתם שווה, ובר"ש שם הביא מהתוספתא שנחלקו בדבר ב"ש וב"ה, דב"ש ס"ל שמתמאים מאוירים ככלי חרס ומגבם ככלי שטף [כלי שטף הינו כל כלי שיש לו טהרה במקוה ועל שם זה נקרא שטף], וכתב בא"ר שם שלב"ש הוא ספק אי דינן הוי ככלי חרס או ככלי שטף. וכתב בספר משנת טהרות להגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א, בשם הגאון רבי דב לנדא שליט"א להוכיח מכאן שם מיני מתכות שאינם כתובים בתורה יש בהם טומאה, דהצד היחידי שיכול להיות בו טומאה מדין כלי שטף הוא כלי מתכת, דכל שאר המינים עץ ושק וכו' אינם נתר, ומזה מוכח דאי אינו כלי חרס הרי הוא מתכת ואפי' שלא נכתב בפרוש בקרא. וראיה זו אלימתא, דלא מסתבר דנחלקו בדין כללי אי מתכת האמורה בתורה דווקא.

אמנם, כל זה הוא במיני מתכת שהיו קיימים אז, אלא כעת התחדש בחכמת הפיזיקה ליצור מתכות מלאכותיות, כלומר לקחת מתכת אחת ולהפוך אותה לאחרת - **כפשוטו** [על ידי שינוי מס' האטומים שיש בהם, בתהליכים מתקדמים], א"כ יש לעיין, דברזל שעשהו לזהב כיון שהוא מעשה ידי אדם לא הוי בכלל מתכת, וגם אם נאמר בזה שסוף סוף הא קמן שהוא זהב, יש לעיין במין מתכת חדש שייצור על ידי האדם, האם גם זה יקבל טומאה מדין כלי מתכת, **ואם לא, א"כ מצאנו פתח גדול לעתיד לבא ליצור כלי מתכת טהורים במקום שצריכים דווקא כלי מתכת, ויש לעיין בזה.**

כפי שכבר הזכר בגליונות הקודמים, המערכת נערכת ליצירת קטלוג הספרות התורנית הקיימת כיום על סדר טהרות, לתועלת הלומדים. מטרת הקטלוג היא לרכז במקום אחד חיבורים בסגנונות שונים, [מראי מקומות, כללים, סימנים, על סדר המשניות, הערות בפשט וכו'] בנושאים שונים בסדר טהרות, להנגיש לציבור כלים ללימוד. הקטלוג עצמו יהא קובץ ממוחשב בו יהא ניתן לחפש לפי נושאים ואופי החיבור, וכן יתכן שיכיל דוגמא מהספר [חלק מהחיבור או את תוכן הענינים], ולעיתים אפילו את החיבור עצמו, [לחפצים בכך], וכן במה הם עוסקים וכיצד יש להשיגם. על כן מחברי ספרים ומולי"ם המעונינים להופיע בקטלוג ישלחו למערכת את שם הספר, המחבר, הנושא, תאור קצר על החיבור ודרכים ליצירת קשר.

מהלכות פרה, העוסק בדיני שרפת הפרה, כתב שנוטל אזור אין פחות מטפח, וכן בהלכות ט"צ פ"א כתב שלוקח אזור אין פחות מטפח, ולגבי הזאת מי חטאת באזור לא הזכיר כלל שיעור באורכו, ונראה מזה שבאמת אין שיעור לאזור שיקחנו אלא כל אזור כשר, ומה שאמרו בגמ' נדה אזור טפח קאי על שרפת הפרה וכמו כן על טהרת המצורע אבל לא על הזאה.

אמנם, לעיל שם במסכת פרה משנה ז': "אין מזין לא ביונקות ולא בתמרות. וכו' אלו הן היונקות

גבעולין שלא גמלו", והר"מ שם בפה"מ פרש: "ותמרות כאן הוא קורא לתרמיל שבראשי הקלחים אשר בו הזרעים. ויונקות והם אשר פירש גבעולין הוא הפרח קודם שיפתח אלא עודנו מקובץ בגביע אחד", מבואר מדבריו שיונקות הינו הפרח שבראש האזור כל עוד הוא בגביע, ותמרות הינו תרמיל זרעים שבראשו, וא"כ מבואר שההזאה צריכה להיות בפרח היוצא מהאזור, אמנם דעת הר"ש שם שבין גבעול תמרה ויונקות הוא שיעור בקלח של האזור עצמו ולא בפרח היוצא הימנו. ולפי דבריהם שם מתפרשת המשנה כאן, דלפי הר"ש שכתב שהשיעור הוא על הגבעול עצמו, ועל

זה אמרו שיש לו גרדומין, א"כ מוכח מזה שאמור להיות שיעור אחר לגבעול, אבל לפי הר"מ שכתב שגבעול הוא הפרח, א"כ הגרדומין כאן הוא על הפרח שאי נשתייר הימנו עלה כל שהוא כשר להזאה, וא"כ אין הוא הלכה בשבר שהיה לו שיעור ונתמעט משיעורו כגון גרדומין של ציצית, אלא הנדון כאן הוא האם יש כאן פרח של אזור ועל זה אמרו שדי בעלה כלשהוא כדי שיוכשר. וא"כ מה שהר"מ לא הביא שיעור של אזור בהלכות פרה יתכן שלא בעינן שיעור כלל אלא כל שיש בו פרח חשיב אזור לגבי הזאה, ומה שאין כן לגבי שרפת הפרה וטהרת מצורע שם הוא הלכה בשיעור, ועוד, לפי זה גם אין מקום לומר שיהא גרדומים בטהרת מצורע, שכיון שגרדומין הוא על הפרח ולא על השיעור במצורע דבעינן לשיעור לא מהני. אמנם בתוס' בסוכה יג. כתבו במפורש שיש בטהרת מצורע לדין גרדומין, וכנראה שסברו שאפ' אי יש בו שיעור מהני בו דין גרדומין.

בכמה מקומות מצינו דין אזור, חדא בהזאת מי חטאת, שהיו מזים את המי חטאת עם אזור על המיטה וכך היה נטהר, עוד מצינו דין אזור בטהרת מצורע, שהיו מזים עליו מהמים ודם הציפור עם אזור ותולעת שני ועץ ארז, ועוד מצינו דין אזור בשרפת הפרה אדומה עצמה, שהיו משליכים לתוך שרפת הפרה עץ ארז אזור ושני תולעת.

ובמסכת פרה פ"א מ"ט: "מצות אזור שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולין וכו' רבי יוסי אומר מצות אזור שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולים ושיריו שנים וגרדומי כל שהוא".

מבואר במשנה דין, שגרדומי של אזור, והיינו שנתפרד ונפסק הימנו מעט וכעת הוא איננו כשיעורו, כשר. ובר"ש שם כתב שמזה שגרדומים כשר, משמע שיש שיעור לאזור, ושיעורו לא אתפרש. והקשו האחרונים דבגמ' נדה כו.: "תניא רבי אושעיא זעירא דמן חבריא חמשה שיעורין טפח ואלו הן שליא שופר שדרה דופן סוכה והאזור וכו' אזור דתני רבי חייא אזור טפח", ומבואר ששיעור אזור הוא טפח, א"כ היאך כתב הר"ש ששיעורו שלא אתפרש.

ונראה דדברי הר"ש שכתב ששיעור אזור לא אתפרש קאי רק על אזור של הזאת מי חטאת, ודברי הגמ' מתפרשים בהזאת מצורע ושרפת הפרה שהם טפח, כיון דאי כשר בו גרדומין ע"כ אין שיעורו טפח, והיינו דדברי הגמ' שם באו לומר דבר פסוק שכל אזור שיעורו בטפח, ואזור של הזאת מי חטאת כיון שכשר בו גרדומים אז יתכן שיהא פעמים שלא יהא שיעורו טפח, וא"כ לא מיירי בזה כלל, וא"כ לא מצינו שיעור אזור להזאת מי חטאת כלל, אבל הא מיהת יש לו שיעור [וכעין זה כתב בערוך לנר שם בנדה]. וקצת טעם יש בזה, דבשרפת הפרה וכן במצורע מצוות האזור הוא יחד עם התולעת שני והארז, שההזאה שם וההשלכה היא איתם יחד, יתכן לומר שכל שהם יחד שיעור האזור טפח ומה שאין בהזאת מי חטאת שהוא לבדו לא נאמר בו השיעור של טפח דווקא אלא שיעור אחר שלא אתפרש. וגם בדברי הר"מ לא נזכר שיהא שיעור לאזור של הזאה, דבפ"ג

פרוש המהר"מ מרוטנבורק על המשניות

גם לתלמידו הרא"ש וברח לטולטולא וניצול זה תורף דבריו של מהרש"ל עש"ב, אבל ראיתי בסדר הדורות משם ש"ק מאגרת רבינו יהודה בן הרא"ש כי איש אחד העליל על מהר"ם בשנת ה' אלפים ס"ה והיה שואל סך גדול והרב היה עני והאיש לא רצה שום ערב יהודי אלא הרא"ש תלמידו והרחיבו למהר"ם שיהיה יותר מרווח בסוהר ותוך זה נפטרו מהר"ם בבית הסהר והרא"ש ברח ולא ניתן מהר"ם ז"ל לקבורה כמה חודשים מאייר עד אדר. ועשיר אחד אלכסנדר בר שלמה שם נפשו בכפו לקברו ותיכף בא לו מהר"ם בחלום וא"ל אם ירצה להיות עשיר הוא זרעו ע"ס כל הדורות או ירצה למות תיכף ויזכה לעה"ב ובחר העשיר לזכות לעה"ב ומת תיכף ובא בחלום שהוא נתון בעה"ב אצל מחיצת מהר"ם וכו'. וכתוב בספר מגיד מישרים [פרשת ויקהל מהדורא בתרא]: "עוד אמר לי בנוטפים שרבו על הזוחלים הלכה כמאיר בחירי ודחילי הלכתא כותיה בכל דוכתא דהוא הוה שלימא ובהווא תפיסה דאתפס ומית בה אתכפר חוביה ואשתאר זכיכא וברירא ואסתלק בדרגא עלאה בהדי צדיקייא".

אחד הפרושים המרכזיים על מסכת אהלות הוא פרוש המהר"מ מרוטנבורק, מגדולי הראשונים שהיה תלמיד רבנו שמואל ותלמיד בעל האור זרוע, אשר חלקים רבים מפרושו נמצאים בידנו ונדפסו על אתר, אם כי חיבורו המלא על משניות טהרות לא נשתמר, אך הוא מוזכר הרבה בתוס' יו"ט על המשניות, וככל הנראה היה בידיו את רוב החיבור או כולו. ובסוף פרושו בפרק כוורת [פ"ט דאהלות] כתב: "ברוך הגומל חסדים טובים מאיר לעבדו וסייעני במגדל אנזשהיים לפרש פרק כוורת". וכתב בספר שם הגדולים לחיד"א כמה נוסחאות על מה נתנהו במגדל שם, וז"ל: "ובים של שלמה גיטין פ"ד סימן ס"ו כ' דמהר"ם היה תפוס במגדל אינזשהיים כמה שנים והאדון תבע מן הקהלות סך גדול והקהלות היו רוצין לפדותו ולא הניח כי אמר אין פודין השבויים יותר על כדי דמיהם. ומסיק דאע"ג דהיה גדול הדור ושירי וכ"ש שהיה לו קצת בטול תורה מ"מ חש שמא כל אדון כן יעשה לת"ח המופלג שבדור בעבור רוב הממון עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותם ותשתכח תורה מישראל ופסק זה הרעה לתפוס חכמי הגולה והיה בדעת אותו האדון לתפוס

תשובה לגליון הקודם

בגליון הקודם הובא לדון בשיטת הר"מ שאין סתם ידיים עושות משקה תחילה, אי נוטל ידיו שאיני ידוע להם טומאה אם הוא צריך מים שניים, כיון שכל תקנת מים שניים היא בעבור המים הראשונים שנטמאו מחמת הידיים וכאן כיון שאין הידיים מטמאות את המים לא יהא צריך מים שניים.

וכתב על זה בחזון איש ידיים א' ד': " ואין להקשות אי נטל לחולין גם המים טהורים כי נטל לתרומה נמי למה נטמאו המים הלא המים חולין ניהו י"ל דכיון דנטל לתרומה והמים הן נשמרין עכשו לתרומה יש להן דין תרומה [שו"ר דבר"מ פ"ו מה' ברכות ה"ז דכתב דין הנוטל צריך להגביה בחולין מבואר בהדיא דגם בחולין מים ראשונים טמאים ואם בא לטהרן צריך שניים, וע"כ הא דלא הביא דין שניים משום שאין זה נוגע לאכילת חולין אלא לדין טהרות וכמש"נ לעיל] ולכן אף בסתם ידיים שאין מטמאין משקין אם נטל לתרומה המים טמאין ומטמאין אף חולין, והא דתנן במשנתנו נפל כזר של תרומה מלתא פסיקא נקט דבחולין אין נפקותא בטומאתו, ועוד דנטילת ידיים לחולין אינו אלא משום סרך תרומה ולכן איירי בתרומה, וכנראה כוונתו היא שהגם שסתם ידיים לא עושות משקה חולין להיות תחילה, דין המשקין האלו שנוטלים בהם ידיים דינם להיות כמשקין שנעשו על טהרת התרומה ולכן מים אלו מקבלים טומאה. ויש לעיין הרי דין חולין שנעשו על טהרת התרומה הוא דין שבא מחמת קבלת האדם, אם בהנהגתו באכילה על טהרת הקודש ואם בהתפסה על החפץ, אבל לא מצינו שיהא חיוב לנהוג במה שהוא חולין גמור כאילו הוא היה חולין שנעשו על טהרת התרומה, וכנראה שהיא חלק מתקנת הנטילה שמים כאלו שיכולים לבא לידי טהרת תרומה במקום ינהגו בנטילה כאילו נעשו על טהרת התרומה, ויש לעיין בזה עוד.

בענין טומאת הסט בע"ז

הגמ' בשבת פרק אמר ר"ע דנה לגבי טומאת הסט בע"ז. ובין אי היא עצמה מטמאת בהסט ובין אי עצמה הסיטה. ולא מצאה הגמ' אופן שבו יתכן שהעבודה זרה עצמה הסיטה אלא שהיתה בכף מאזניים והיתה כבדה מהאדם בכף השניה והעלתה אותו למעלה מחמת כובדה. ויש לעיין, אמאי לא אמרה הגמ' שמשכחת לה בבהמה שעשו ממנה ע"ז, שהיא מטמאת ככל ע"ז והיא בטעה והסיטה אדם או כלים, שכך נמצא שהע"ז עצמה הסיטה. וצ"ע.

בדין חיבורי הזב

תניא בתורת כהנים [מצורע פרשתא ב' הלכה ה' - ז':] "בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקלקלין שעליו ולא בשיריין ולא בנזמים ולא בטבעות אע"פ שאין יוצאין או יכול שאני מרבה את השער ואת הציפורן ת"ל טמא. וכו' אם נאמר בזב למה נאמר במשכב ואם נאמר במשכב למה נאמר בזב וכו' חיבורי הזב טהורין חיבורי המשכב טמאין." ע"כ. וכתב הר"ש בכלים פ"א וז"ל: "חיבורי משכב טמאים חיבורי הזב טהורים. פרוש דדריש התם בבשר הזב ולא בצואה שעליו ולא בקלקלין שעליו ולא בשירים ולא בנזמים ולא בטבעות אע"פ שאינם יוצאים וכו'".

והנה הר"ש פרש שחיבורי אדם טהורים היינו כה"ג של שירים נזמים וטבעות וכן צואה שדבוקה עליו. אמנם בר"ש מקואות פ"ט מ"ה מייתי לתוספתא ושאר חוצצין ושאר חוצצין לא מטמאים ולא מטמאים חוץ מקרום שע"ג המכה והאגד שע"ג המכה והקשקשין שע"ג השבר. השירים והנזמים וכו' אוצין חוצצין רפין אין חוצצין". ופרש הר"ש שם שאין מכניסים ומוציאים טומאה חוץ מהקרום "כלומר חוץ מקרום שע"ג המכה ואגד וקשקשין כל הני אחוץ קיימי שכולם דינם כקרום" והיינו שדין אגד [שהוא רטיה ע"ג המכה] וקשקשין שע"ג השבר [כגון גבס לקבע יד] דנים כקרום שע"ג המכה שהוא מוציא ומכניס טומאה ואף אלו מוציאים ומכניסים טומאה. [ושאר ראשונים פשוטו שחוץ מאגד וכו' קאי אחציצה, ולעולם לא מיירי לענין אפוקי ועילוי טומאה כלל]. וצ"ע סתירת דברי הר"ש, דבכלים פרש שכה"ג חיבורי הזב טהורים וכאן אגד וקשקשין מוציאים ומכניסים טומאה.

תשובה לגליון הקודם

בגליון הקודם הוקשה בדעת הרמב"ם, דעל שישה ספקות שורפין את התרומה ואחד מהם הוא ספק הרוקין, שהוא ודאי מגעם שהוא ספק טומאתם, ואילו במשנה טהרות פ"ה מ"ז: "שוטה אחת בעיר או נכרית או כותית כל הרוקים שבעיר טמאין", ופרש הר"מ שבכל מקום גזרו על הרוקין ואילו כאן טמא ודאי, מפני שהיא טומאה קבועה וחשיב שיש לה מקום. ושורפים על טומאה זו את התרומה מתורת ודאי. והוקשה, דבשלמא אי היה שוטה, שאנו תולים שהיא נדה שהיא אב הטומאה מהתורה ושורפים את התרומה על רוקה, מובן אמאי אנו אומרים שאי יש כאן שוטה אחת אנו תולים שזה ממנה ושורפים את התרומה מחמת כן, אמנם אי היה נכרי או כותית כיון שהם טמאים רק מד"ס אין שורפים עליהם את התרומה, ואדרבה, אי היו תולים שרוק זה בא מהם לא היו יכולים לשרוף התרומה ומה חומר יש בהם על שאר רוקין הנמצאים שבהם חוששים לזב דווקא.

וכתבו בזה:

בענין הקושיה לעיוני במה שכתב הר"מ דבשוטה אחת העיר הוא ודאי, לכאורה קושתכם תלויה בפלוגגת הרא"ש והמאירי, דהנה במשנה בפ"ד מ"ה שם תנן על ודאי מגען שהוא ספק טומאתן שורפים את התרומה וכו' וכ' הראשונים דג' תנאי איכא הכא, ולא נתפרש שיטת ת"ק וכ' בפרוש הרא"ש שם דרבנן מטהרים בספק מגען אפ' ברה"י, ולפי זה לכא' ל"ק דכוונת הר"מ לומר שבשוטה אחת בעיר הוי ודאי טמא גם בספק מגעם, אמנם נראה דבמאירי שבת ט"ו מבואר דגם לת"ק ספק מגען טמא ורק דסל דאין שורפים על זה את התרומה [גם ברה"י] ולפ"ז הדרא קושיא, ואולי באמת יוכרח לפי זה דס"ל לר"מ כשיטת הרא"ש ולא המאירי.

הרב יוסף קפלן

ונראה לפי מה שבאר לן הר"מ בדינא דעל שישה ספקות שורפין את התרומה שהוא מחמת שהוא ספק אב מדברי סופרים ומחמת כן קילא משאר הטומאות, אמנם כל זה הוא באופן שלא הוחזק שם טומאה אלא ממש כל הספק הוא מדברי סופרים, אולם אי היה טומאה ממש כגון שידענו סיבה ומקור לטומאה. וכמו כן בעכו"ם כיון שאין הטעם ברוקין הנמצאים לתלות שהוא של זב אלא רק היכי תמצי לומר שאתחזק טומאה במקום זה מהני כל שאנו יכולים לומר שיש טומאה כזו במקום זה, גם אי לא שורפין עליו את התרומה [ולכן גם לזה לא יהני רוב].

הרב מאיר שלום

בענין כלי מתכת הרב נתנאל יחזקאל רותם

- א. כתיב בפרשה "אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת" מכאן שכלים העשויים ממתכת דינם ככלים לענין קבלת טומאה^א. ודנו האחרונים אי רק מיני מתכת אלו הם המקבלים טומאה או גם מיני מתכת אחרים שאינם מנויים בכלל טומאת כלי מתכת^ב.
- ב. כלי מתכת שונים בדיניהם משאר כלי שטף לכמה ענינים. כלי מתכת שאין לו בית קיבול הרי הוא טמא^ג. וכמו כן כלי מתכת הבא במידה, כלומר שמחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש הרי הוא מקבל טומאה ומה שאין כן אי היה עשוי מעץ.
- ג. כלי מתכת שהיו טמאים, ונשברו או הותכו ועשה מהם כלים חדשים, חוזרים לטומאה ישנה שהיתה להם^ד, מדברי סופרים^ה.
- ד. תכשיט ממתכת, וכן כלי המשמע קול ממתכת טמא^ו, אפ' אי הם פשוטים.
- ה. כלי מתכת שנגע במת נהיה דינו כמת עצמו שהוא אבי אבות הטומאה^ז. ונחלקו הראשונים אי דין זה קיים גם בשאר כלים.
- ו. נחלקו הראשונים האם כהן מוזהר על דין חרב כחלל^ח.
- ז. גלמי כלי מתכת, שהם כלים שלא נגמרה כל מלאכתם ואפ' מלאכה לנוי, טהורים. גלמי כלי עץ כל שיש בהם בית קיבול הרי הם טמאים^ט.

- א. ואם לא היה כתוב בפרשה דין כלי מתכת היו טהורים, דרך מינים הכתובים בתורה מטמאים ואם לא הוי ככלי גללים וכלי אדמה [מיהו, יעוין ברי"ד ריש יומא].
- ב. יעוין במאמר מערכת בזה בהרחבה.
- ג. ובטעם הדבר נחלקו הראשונים, דכתב הר"ש ריש פי"א דכלים דטמאים כיון דלא הוקשו לשק, והיינו דבשאר הכלים כגון כלי עץ שהוקשו לשק בעינם שיהא בהם בית קיבול ושיטלטל מלא וריקם, וכלי מתכת כיון שלא הוקשו לשק אין בהם הדין הזה של בית קיבול ולכן פשוטיהם טמאים, ואילו הר"מ שם כתב הטעם משום דנאמר בקרא "כל דבר" אשר יבוא באש, והיינו שכל דבר שיש לו שם בפני עצמו הרי הוא טמא בטומאת כלי מתכת. ונחלקו בעוד כמה דברים מחמת מח' זו, דלדעת הר"ש כל שיש לו שם בפני עצמו הרי הוא טמא ורק מחמת שמו ולא מחמת מעשיו, ואילו לדעת הר"ש שם בפני עצמו הינו תנאי בקבלת טומאה אבל אינו הסיבה היחידה לטומאתו, כמבואר בהרחבה בסוגיות העוסקות בדיני כלי מתכת כלים פי"א- פי"ד, וכמו כן הוא הטעם שכלי מתכת הבא במידה הוא מקבל טומאה, דלא הוקש לשק ועוד דנקרא כל דבר אשר יבוא באש.
- ד. בגמ' שבת טו:: "דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בשל ציון המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה וכו' אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו א"ב דרצפינהו מרצף". ונחלקו הראשונים בגדר התקנה אי הוא חזרת הטומאה הישנה כפי שהיתה, והגדר הוא שלא לסמוך על טהרת שבירה, או שהגדר הוא שיש טומאה שמתחדשת על הכלי שערך הטומאה הישנה שהיתה לו, ונחלקו בזה הראשונים, דהר"מ (בספר פי"ב מהל' כלים ה"ג) לגבי כלי שנטמא במת והזהר עליו בשלישי והתיכו ועשה ממנו כלי אחר והזהר עליו בשביעי אין ההזאת מצטרפות עד שיזהר עליו בשלישי ובשביעי. והראב"ד שם חולק וסובר שההזאה שהיתה להם לפני השבירה עולה להם ואין צריך אלא הזאה נוספת אחת. ונראה שבזה פליגי, דלהר"מ הטומאה הישנה שיש כעת על הכלי היא המצריכה הזאה של שלישי ובשביעי, והיא טומאה חדשה כאילו נטמא הכלי מחדש כעת, אבל הראב"ד סובר שכל ענין חזרת טומאה ישנה הוא רק לא להחשיב את הכלי כטהור מחמת טהרת השבירה דווקא, וא"כ מה שהיה בכלי לפני כן הוא מה שיהיה אח"כ ולכן כיוון שבכלי זה החלה הזאה אחת א"כ לא נשאר אלא להזות עליו פעם שניה ויטהר.
- ה. טומאה ישנה בכלי מתכת היא מד"ס, אבל יש טומאות כעין טומאה ישנה (שהראשונים והגמ' קוראים להם טומאה ישנה) שהיא מתורה, כגון במיטה שנתפרקה, שכל חלק ממנה הינו פרק הכלי ולא שבר ולכן לא פוקעת הימנה הטומאה, וכן בכל כלי של פרקים (שבת מח), וכמו כן מצינו לענין מים שקפאו ובזמן שהם קפואים אינם לא אוכל ולא משקה אבל אי נימוחו חוזרים לטומאה ישנה שהיתה להם מהתורה.
- ו. דכיון הריבוי של תכשיט הוא בפרשת טומאת כלי מתכות, ומסתימת המשניות שלא מצאנו תכשיט שאינו ממתכת נראה דכל תכשיט שהוא אינו ממתכת טהור, כל שאין לו בית קיבול, והטעם הוא דפשוטי כ"מ הם טמאים אלא שחשיב מה שהוא תכשיט ג"כ למהוי שם בפנ"ע ועושה מלאכה כדי לאחותי ליה טומאה אפ' שהוא פשוט, אבל בשאר הכלים שבעינן בית קיבול דוקא משום דהוקש לשק א"כ מה שהוא תכשיט לא יהני לא להני למחשב כאילו הוא ב"ק, וכן במשמיע קול בכלי מתכת הוא רק בכלי מתכת שפשוטיהם טמאים אבל כל דבר אחר שאינו בית קיבול לא יהני מה שהוא משמיע קול כדי שיקבל טומאה מחמת כן, וכן הוא מפורש בדברי התוס' הרא"ש שבת סג, אמנם החזון איש כלים ל' ל"ב באר בדעת הר"מ שכל תכשיט שאפ' אינו ממתכת טמא.
- ז. במשנה ריש אהלות ובראשונים שם. ולכ"ע כלי חרס לא נהיה חרב כחלל וגם לא נהיה לאב הטומאה [פסחים יד ועוד].
- ח. בתוס' נזיר נד.
- ט. משנה וגמ' חולין כה. והטעם מבואר שם שגלמי כלי מתכת הם יקרים ועשויים לכבוד. א"כ גמר מלאכתם הוא שיפה ומשפה ביותר, ומה שאין כן כלי עץ שתשימשם גרוע לא מחשיבים את הנוי שבהם לגמר מלאכה של הכלי. ובתוס' בחולין הקשו מגמ' בסנהדרין שמבואר שם שמיטה טמאה רק משישופם בעור הדג, וא"כ חזינן שגם בכלי עץ יש ענין של נוי שהוא עושה שלא יהא דגמר מלאכת הכלי כל שלא נתייפה, ותרצו שהשימה שם היא אינה לנוי אלא להסיר הקיסמין הדקים שמעכבים הישיבה. אמנם רש"י שם שם כתב להדיא ששיפה זו היא לנוי, וכן בפה"מ לר"מ כלים פט"ז מ"א כתב כן, וע"כ יש לחלק בין כלי מעץ שיש לו בית קיבול ועשוי לתשימש ומתקלקל מהר לא משגיחים בו בענין נוי כלל, ומה שאין כן במיטה שסובלת ענין נוי, כך הוא לשיטת רש"י והר"מ. ולר"מ יש יטה אחרת בכל גלמי כלי מתכת הטהורים שהכוונה היא למתכת שלא זוקקה היטב והיא טהורה, ואפ' אי מתשמש בה כמות שהיא.

בדין טומאה ישנה בידות הכלים

הכלים יש סיבה מושלמת לטומאה, ולכן העושה מהם כלים הרי הם טמאים וחוזרים לטומאתם הישנה, דאי אינם טומאים חזרת טומאה מנא ליה.

אמנם יהא זה תלוי במח' הראשונים בגדר דין טומאה ישנה, אי טומאה ישנה היא חזרת הטומאה הישנה שיש וכל שלא היה טומאה מקודם לא מהני ליה כעת לאחיותי טומאה, ולכן אי נקלשה הטומאה מקודם על ידי הזאה אפ' לחצאין זה מה שיש גם בכלי החדש הנעשה ממנו, או, שטומאה ישנה היא טומאה חדשה המתחדשת על הכלי כערך הטומאה הקודמת שלו, וכל שלא נטהר לגמרי חזרת הטומאה הישנה, דהר"מ (בספר פ"ב מהל' כלים ה"ג) לגבי כלי שנטמא במת והזה עליו בשלישי והתינו ועשה ממנו כלי אחר והזה עליו בשביעי. והראב"ד שם פליג וס"ל שעולה להם הזאה בכה"ג. ונראה שבזה פליגי, דלהר"מ הטומאה הישנה שיש כעת על הכלי היא זוקקת אחריה הזאה של שלישי ושביעי, והיא כעין טומאה חדשה על הכלי כערך הטומאה הישנה, דכיון שלא נטהר כלל לא מהני ליה ההזאה שהיתה מקודם, אבל הראב"ד ס"ל שכל ענין חזרת טומאה ישנה הוא רק לא לסמוך על טהרת השבירה וא"כ מה שהיה בכלי לפני השבירה הוא מה שהיה אח"כ ולכן כיוון שהכלי היה כבר עם הזאה אחת א"כ שנעשה כלי חדש זוהי הטומאה שיש לו לכן מהני רק הזאה שביעי בלחוד.

והנה אי נאמר כהצד שטומאה ישנה היא חזרת הטומאה, א"כ יהא מוכח כן, אבל אם נאמר שהיא אינה חזרת הטומאה אלא טומאה חדשה שמתחדשת על הכלי, אין ראייה, שיתכן שגזרו על כל העושה כלים מחלקי הכלי החשובים, חזרת הטומאה שהיתה לכל הכלי, אפ' שלא היתה בהם טומאה בפועל, וכמו שאי נקלשה הטומאה שבסופו של דבר נמצא שהיה רגע שלא היה הטומאה השלמה על הכלי ובכל זאת היא חוזרת לאחר מכן כמו כן כאן תחזור הטומאה גם בלי זה.

במשנה כלים פי"א: "העושה כלים מן העשת, ומן החררה, ומן הסובב של גלגל, ומן הטסיק, ומן הצפויין, מכני כלים, ומאגני כלים, מאזני כלים, מן השחולת, ומן הגרודות, טהורין. וכו'".

נחלקו הראשונים בבאור המשנה, דעת הר"ש וכן הרא"ש, דהמשנה מיירי בדין טומאה ישנה, דכל שנעשה מכלי שהוא טמא ההרי הוא חוזר לטומאה ישנה, ואי עשה כלים מאלו אינו חושש שמא היתה להם טומאה אלא הרי הם טהורים כיון שלא נראו אלו לטומאה מעולם. ובפרוש הרא"ש שם: "דלא חיישינן בכל הני שמא מכלי טמא באו ויחזרו לטומאתן ישנה דכל הני לא נראו לקבל טומאה לעולם כך פרש רבנו שמשון, וכולהו ניחא לי בר מאזני כלים שהם מגוף הכלי והם ידות הכלים ויד מוציא ומכניס טומאה כדאיתא בריש פרק העור והרוטב וא"כ למה לא ניחוש להם לטומאה ישנה ואפשר כיוון שטומאה ישנה דרבנן לא גזרו אלא על כלי הנעשה מגופו הטמא ולא מידות הכלי".

ומבואר שהקשה הרא"ש על דברי הר"ש דלא יתכן שהעושה כלי חדש מידות הכלים שכבר נטמאו ונשברו אינו מקבל טומאה ולא נראה לטומאה מעולם, כיון שידות הכלים הם מכניסין ומוציאים טומאה הרי הם טמאים וא"כ העושה כלים מהם היה בדין שיחזרו לטומאה ישנה, אמנם כתב הרא"ש שיתכן שלא גזרו אלא מהנעשה מהכלים עצמם ולא מהידות, עכ"פ מבואר בדבריו שביד יש סיבה מושלמת לטומאה, שאלמלא מה שהקלו בגזרה זו שהעושה כלים מהם הרי הוא טהור היה בדין שיחזרו לטומאה ישנה.

והנה נחלקו האחרונים בדין ידות הטומאה אי הוא מקבל טומאה ממש כאילו היה כגוף האוכל או הכלי, או שהוא רק מכניס ומוציא טומאה, ובחזון יחזקאל כתב שכל המח' הזו היא רק בידות האוכלין אבל בידות הכלים כ"ע מודו שהוא מגוף הכלי. ולכא' היה אפשר להביא ראייה מדברי הרא"ש כאן, דמבואר שבידות

בענין גמר מלאכה של סכין וסייף

ויש לעיין, דנגמרה מלאכתם הוא לא

כר"י ולא כר"ל, דלא הוזכר בר"מ לא גמר מלאכה ולא צחצוח מים, וא"כ הגם שלפי דבריו התוספתא והמשנה לא מיירי באותו ענין [ומה שאין כן לתוס'] מ"מ את דברי הגמ' ב"מ לא הביא. ובגר"א, הובאו דבריו בליקוטים על הר"מ כתב שהגמ' מיירי באמת בהעלו חלודה, אלא שפסק כהתוספתא נגד הברייתא בגמ'.

אמנם, יש לעיין, אי לא מיירי בחלודה הקושיה היא על דברי ר"י, דבמשנה איתא שמישופנו ומשישחזנה, וא"כ היאך הוא אומר שהוא משעת צרוף כבשן, ועוד דר"י משיב לר"ל בליסטותיה ידע, ובשלמא לענין סכין וכו' א"ש, אבל מגל קציר וכו' אינו ענין לזה, ואולי היה אפשר לומר בדעת הר"מ שהבין בדברי הגמ' שר"י אמר משעת גמר מלאכה של צרוף כבשן הכוונה היא צרוף וכל דדמי ליה במה שהוא צריך, וא"כ פסק כרבי יוחנן, ועוד יש לעיין אי הסכין הזו היא סכין שאפשר לחתוך איתה מקודם או לא, דאי הוא כבר היה יכול לחתוך לפני שיוף א"כ מובן אמאי הוא דין בכלי מתכת שיהיו משופין היטב, אמנם אי אפשר לחתוך איתו כלל א"כ מה החידוש בזה בכלי מתכת הרי כל כלי שאי אפשר לעשות איתו מלאכה הוא טהור, וא"כ נראה שהסכין משישחזנה הוא דין בכלי מתכת דווקא, דאפשר לחתוך איתה בדוחק קודם, וא"כ א"א לומר שצרוף כבשן לר"י הוא וכל דדמי ליה.

ומצאתי במאירי שם בב"מ: "כבר ידעת שכלי מתכות אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתו וגמר מלאכה שלהן הכל לפי מה שהוא כלי הסיף יתבאר במקום אחר משישופנו והסכין משישחזנו השריון והרומח ושאר כלי המלחמה משיצחצחם במים מגל יד ומגל קציר משיצרפם בכבשן", ונראה מזה שאין הברייתא חולקת על המשנה וגמר מלאכה של האחרים מפורש במקום אחר, וככל הנראה שאין מח' בין ר"י ור"ל אלא הוא אמר על מגן וכו' שבזה הוא בקי ואילו ר"י אמר על מגל קציר וכו', והכל א"ש לפי מהלך זה.

תנן: "הסייף מאימתי מקבל טומאה,

משישופנו. והסכין, משישחזנה". ובגמ' ב"מ פד: "יומא חד הוו מפלגי בי מדרשא הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן רבי יוחנן אמר משיצרפם בכבשן ריש לקיש אמר משיצחצחן במים". ובתוס' שם: "הסכין והפגיון מאימתי מקבלין טומאה. הקשה ר"ת דתנן במס' כלים פרק י"ד. הסייף והסכין מאימתי מקבלין טומאה הסייף משישופנו והסכין משישחזנה והיינו דלא כרבי יוחנן ודלא כר"ל ונראה דההיא מתני' כשהעלו חלודה ובא לתקן דתניא בתוספתא סייף וסכין שהעלו חלודה טהורין שפן והשחזון מקבלין טומאה אבל מתחלתם הוי גמר ידיהו כדמפרש בשמעתין ונראה דשפן קאי אסייף והשחזון קאי אסכין אע"ג דקתני לשון רבים והוי השתא תוספתא כמו המשנה". והיינו שהקשו דבמשנה כאן מבואר שיעור אחר, וכתבו שיש לחלק בין אי היה בו חלודה מקודם לבין גמר מלאכתו בהיותו כלי, דבהיה בו חלודה בעי שיוף ואילו לפני כן משיצחצח או שיצרוף בכבשן.

אמנם, כתב הר"מ כאן בפה"מ: "משישופנו משיסוך אותו בשמן אחר הליטוש כמו שעושים בסייפות, תרגום וירחץ ויסך [ש"ב יב. כ] ומשא ושף. ומשישחזנה משיחזנה". ונראה מזה דמיירי בתחילת עשייתם, דכל זמן שלא שף או סך הרי הוא טהור. וכן הוא בספר בפ"ח: "ואלו הן גולמי כלי מתכות כל שעתידי לשוף אותו או לשבץ או לגרר או לכרכב או להקיש בקורנס. או שהיה מחוסר און או אונן ה"ז אינו מקבל טומאה עד שיתקנו ויפהו ולא תשאר בו מלאכה כלל. כיצד הסייף אינו מקבל טומאה עד שישופנו. והסכין עד שישחזנה וכן כל כיוצא במעשים אלו". ונראה מזה שהוא מיירי בגולם דווקא. ולקמן שם פי"א הט": "הסייף והסכין שהעלו חלודה טהורין שפאן והשחזון חזרו לטומאתן הישנה. וכן צינורא שפשטה טהורה כפפה חזרה לטומאתה הישנה", והוא התוספתא שהביאו תוס', ופרש הוא שמייירי בדין חלודה.

בדין גלמי כלי מתכת

הרב מאיר גבאי

וכו' ושם אין הוא עשוי לכבוד, אלא למלאכה ומנין לר"מ שהוא

בכל הכלים בין פשוטים ובין מקבילים.

ונראה, שיסוד ההלכה הזו של גלמי כלים שבכלי מתכות הם טהורים ובכלי עץ הם טמאים אין הוא מגה"כ, דהוא מילתא דתליא בסברא, [ואמנם רש"י בשבת כתב כלי מעשה - כלי שנגמר כל מעשהו, ומזה שגלמי כלי מתכות לא מקבילים טומאה, וכן הוא בספרי "כל דבר" למעוטי גלמים, ונראה מזה שבאמת לגולם היתה סיבה לקבלת טומאה, אמנם כל זה הוא רק בנסכא, שהיה צד לומר שכיון שכל מתכת הרי היא בכלל כל דבר על זה אמרו שאינו כן אלא כל דבר שיש לו זיקה להיות כלי], אבל כל שכבר בא לידי להקרות כלי ולא נגמר מלאכתו הוא מסברא, והחילוק בין כלי מתכות לשאר הכלים הוא תלוי בתנאי אחר של כלים שהוא צורת כלי, והיינו שכל דבר אפ' שיהא משמש כמות שהוא כל שאין לו צורת כלי אינו חשיב לכלי לגבי טומאה, [וכמו מחט שהעלתה חלודה וכן כופת שאינה משופה אינה טמאה במדרס כיון שאין לה צורת כלי], והר"מ בזה הוא לשיטתו, דבראשונים מצינו ענין של צורת כלי רק על פשוטים, אבל כל שיש לו בית קיבול היא צורת הכלי שלו, דכל כלי המקבל אפ' שצורתו גרועה מ"מ מקבל טומאה, אמנם בדעת הר"מ מצינו חידוש שגם בכלי המקבל צריך שיהא לו צורת כלי, [כן הוא בפה"מ גבי ארון של גרוסות, פי"ג ועוד מקומות] וא"כ הסיבה שגולמי כלי מתכות כאן שאין הם מקבילים טומאה הוא מחמת שכה"ג לא חשיב צורת כלי ממה שהוא מחוסר המלאכה האלה שהם עשויים לכבוד ודמיהם יקרים, ומזה למד הר"מ שכיון שההלכה הזו יסודה הוא מדין צורת כלי, בין פשוט בין מקבל איתנייהו ביה, וכל שאין הוא מיופה היטב אינו מקבל טומאה בכלי מתכות, שצורת הכלי שלהם נקבעת רק לאחר שיהיו ראויים לשימוש בדרך המעולה ביותר כיון שהם עשויים לכבוד ודמיהם יקרים, וכן במשנה שם מבואר דין העושה כלים מידות הכלים והגרודות ופרש הר"מ שהוא דיבך חלקי מתכת זה לזה [ולא כשאר הראשונים שפרשו שהתינו והמשנה מיירי לגבי טומאה ישנה], וא"כ ודאי שבזה סיבת הטהרה הוא צורת כלי, וא"כ גם בגולמי מתכת הוא מחמת צורת כלי.

וכן בסוף המשנה גבי מסמרות שנחלקו ב"ש וב"ה, מבואר שאפ' אי לא ידע אי המסמר הזה הוא ממתכת שעברה התכה וזיקוק או לא בכל זאת חשיב גולם, ושם הרי ודאי אין בדעתו לתקנו והנדון הוא במציאות מהיכן הוא בא, ונראה מזה שאין הוא תלוי בדעתו כלל שאפ' שאינו יודע מ"מ לא חשיב צורת כלי, ואי היה תלוי בגולם או בחסרון מלאכה היה בדין שהוא תלוי בכל מקרה אי חפץ לתקנו עוד. וכעת מובנים היטב דברי הר"מ שגלמי כלי מתכת אפ' שדעתו להשתמש בהם כמות שהם לא מקבילים טומאה.

במשנה כלים י"א: "העושה כלים מן העשת, ומן החוררה, ומן הסובב של

גלגל, ומן הטסיק, ומן הצפויין, מכני כלים, ומאגני כלים, מאזני כלים, מן השחולת, ומן הגרודות, טהורין וכו' מן המסמרות, בית שמאי מטמאין, ובית הלל מטהרין".

והר"מ פרש שם שמייירי לענין גולמי כלי מתכות, שהעושה כלים מאלו חשיבי כגולמי כ"מ, וז"ל: "והוא שכל העושה כלי מאחת המתכות, בין שהיה אותו הכלי מקבל כגון הקדירות והפכים, או שהיו פשוטים כגון הסכינים והשפודים, הרי אותו הכלי אינו נטמא עד שתגמר מלאכתו באופן מושלם ומתוקן ביותר, אבל אם נשאר בו משהו לתקנו ועל פי יסוד זה אמר במשנה הזאת שמי שעשה כלים מהדברים האלה אשר מנה, ועוד אפרש את שמותם, אינם מקבילים טומאה כיון שהם גולמי כלי מתכות, בהיותם מבלי מלאכת מחשבת אלא חסרי הדר ובלתי מתוקנים", ומבואר מדברי הר"מ שיסוד משנתנו אין הוא מחמת טומאה ישנה, אלא שישנה הלכה בגולמי כלי מתכות שאין הם נגמרים להיות כלים אלא אם כן היו מתוקנים היטב ומשופים, וכל שמעורב בהם אפר ועפר אינו יכול לתקנם ולכן אין הם מקבילים טומאה, שהם חשיבי מחוסרי מלאכה. ומה שכתוב שהעושה כלים מידות וטסיק אין הכוונה ידות שאינם ממין המתכת המעולה, אלא שהוא דברי כלים שחברן ללא התכה, ונראים ככלים גרועים. ויש להקשות, דמה בכך שאפשר לעשותו יותר יפה לתקנו עוד, הרי מ"מ דעתו להשתמש בהם כמו שהם כעת, וא"כ אין הם מחוסרי מלאכה באמת, ואמאי אין הם מקבילים טומאה.

ובגמ' חולין (כה): "גולמי כלי מתכות טהורין פשוטיהן טמאין וכו' ואלו הן גולמי כלי מתכות כל שעתידי לשוף לשבץ לגרר לכרכר להקיש בקורנס מחוסר כן או אוגן או אוזן טהור מחוסר כסוי טמא מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשוין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו כלי עצם וכו'". ומבואר בגמ' חילוק בין כלי מתכות לכלי עץ, שכלי עץ גולמיהם טמאים, אלא אם כן היה מחוסר חטיטה, ואילו כלי מתכות גולמיהם טהורים כיון שתמיד חשיבי מחוסרי מלאכה, ובארה הגמ' הטעם כיון שכלי מתכות עשויים לכבוד ודמיהם יקרים, ולא חשיב עיקר שימוש הכלי אלא אם כן היה בדרך המעולה.

ואמנם, לכא' היה נראה מדברי הגמ' שהוא רק בכלים העשויים לנוי כגון כלים שיש בהם בית קיבול או פשוטים העשויים גם לנוי כגון סכין או מזלג, אבל בכל כלי העושה מלאכה כגון פשטיש וקורנס מה שייך בו ענין נוי, והר"מ בתחילת פרושו כאן במשנה באר שמייירי בין בפשוטים ובין במקבילים, וכן בסוף המשנה דנחלקו שם ב"ש וב"ה לגבי עושה כלי ממסמרים שיתכן שהוא מחט

בשיטת הר"י מסמפונט בדין חרב כחלל

בבשר בעלמא הוא. אך היה

מקום לחלק בין נטילת נשמה במקום אחד בהוצאת דם שאינו שייך בנפל, לבין אי הרגו כולו שאת מקצת החיות שיש בו חילל.

ובגמ' בכורות מו: "אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים [דהיינו שאי יצא ראש נפל הבא אחריו בכור לכהן] מ"ט כל אשר נשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב רישיה אידך לא חשיב רישיה וכו'". יעוי"ש בכל הסוגיא, ושיטת הטור היא שכן ח' חי שיצא ראשו פוטר הרחם והבא אחריו אינו בכור, וכתב ע"ז הבאור הגר"א: "וכבודו במקומו מונח ושגגה גדולה היא כי בבן ח' אין חילוק בכ"מ בין חי בין מת וכו' ועוד יש כמה ראיות וא"צ להאריך מחמת גודל הפשטות", וא"כ יתכן שהוא תלוי בזה, דלדעת הגר"א חשוב כמת ממש, וא"כ אין לחלק, אך לדעת הטור יש לעיין, דכיון שיש בו חיות כלשהיא להיות בכור, א"כ יתכן שמחמת כן החרב שתהרגנו תהיה כחלל וצ"ע.

שיטת הר"י מסמפונט

הובא בר"ש שחרב כחלל הוא אינו רק בכלי מתכת אלא גם בשאר הכלים [חוץ מכלי חרס], אלא דתנאי הוא שהוא יהא הכלי שבו נחלל המת והיינו שנהרג בכלי. ובתוס' הר"ש משאנץ פסחים יד הביא את דברי הר"י מסמפונט, ועולה שם כוונתו היא שכל שכבר הכלי הזה עשה אדם לחלל, מכאן ואילך הוא יכול להיות חרב כחלל אי נגע במת או שהיה איתו באהל אחד. וכל דיני חרב כחלל עליו. וההבנה הפשוטה בזה היא שכונת התורה במאמרה בחלל חרב הוא, שכל שהכבר הרג אדם שם חרב עליו, וממילא חרב הרי הוא כחלל לענין טומאה ולא דווקא המת שהוא הרג.

ויש לעיין בהרג בן שמונה חדשים שהוא נפל וההורגו פטור אי החרב הזו יכולה להיות חרב כחלל, דהגם שהוא מטמא באהל לאחר שמת אבל מ"מ אינו עושה את החרב לחלל, ונראה שהוא גמ' מפורשת בפרק ר"א דמילה, דמל בן ח' בשבת מחתך

דעת הר"מ במיני מתכת שאינם

מפורשים

הרב מאיר פילטשיק

כתיב בפרשת מטות (במדבר ל"א פסוק כ"ב) "אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת", שהכלים העשויים מו' מיני מתכות אלו מקבלין טומאה. ודנו האחרונים (עי' תפארת ישראל בהקדמתו לסדר טהרות אות מ"ד, ובשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קס"ד) האם רק ו' מינים אלו הם המקבילים טומאה או שגם שאר מיני מתכות אפ' שאינם כתובים בתורה.

והנה הגר"א בהקדמתו לסדר טהרות מנה רק ו' מיני מתכות, ובספר 'טבילת כלים' להג"ר צבי כהן שליט"א הביא מהגה"ר יעקב קמינצקי זצ"ל דמה שהגר"א מנה ו' מיני מתכות כמו שכתוב בתורה הוא לומר שו' אלה הם דוקא ולא יותר, ומסיק הגרי"ק זצ"ל שברור אצלו כן, דאל"כ היתה התורה כותבת בלשון כללי "כלי מתכות". וציין גם לרש"י בר"ה דף י"ט ע"ב דכתב "אין כלי מתכות טמאין דאורייתא אלא המנויין בפרשה וכו'".

אמנם לענ"ד היה נר' לדייק בשיטת הרמב"ם דס"ל דכל מיני מתכות בכלל כלי מתכות הם, א', דהרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות וכן ביד החזקה פ"א מהלכות כלים הל' ט' סתם לשונו וכתב "כלי מתכות" בלי לפרט, ואילו היה ס"ל שיש לחלק ביניהם לא הוה שתיק.

ועוד, דהנה נחלקו כלי מתכות משאר כלים (דהיינו כלי עץ עור ועצם) בכמה דינים, דשאר כלים אינם מקבלין טומאה מן התורה אלא כשיש להם בית קיבול, משא"כ בכלי מתכות אפ' פשוטי כלים כגון סכינים ומזלגות מקבלין טומאה מה"ת. וכמו כן שאר כלים שהם באין במידה [שמחזיקים מ' סאה בלח], אינם מקבלין טומאה, משא"כ כלי מתכות מקבלין טומאה אפ' הם באין במידה.

והמקור לכך כתבו הר"ש והרא"ש שהוא משום דהרי למדו חז"ל דפשוטי כלי וכלי הבא במידה אינם מק"ט בשאר כלים מדהוקשו שאר כלים לשק (סוף שמיני - ויקרא י"א ל"ב), מה שק שיש לו בית קיבול אף כל הכלים שיש להם בית קיבול, ומה שק שהוא מיטלטל מלא וריקן אף כל הכלים שמיטלטלין מלא וריקן, למעוטי פשוטי כלים שאין להם בית קיבול, וכן למעוטי כלי גדול שהוא בא במידה שאינו מיטלטל כשהוא מלא שאינו מקבל טומאה כלל אפ' כשהוא ריקן. וא"כ, הרי כלי מתכות לא הוקשו בקרא לשק, ולכן מטמאין אפ' בלי בית קיבול וכשהן באין במידה.

אולם הרמב"ם דרך אחרת עמו, שכתב (פ"א מהל' כלים הל' ט'): "כלי מתכות אחד פשוטיו וכו' הכל מקבלין טומאה שנאמר **כל דבר** אשר יבוא באש" - בין מקבל בין פשוט. אפילו תיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקבלין ארבעים סאה בלח או יותר מקבלין טומאה שנאמר 'כל דבר אשר יבוא באש' עכ"ל.

היינו דס"ל להרמב"ם דלא סגי בכך שלא הוקשו לשק ואין מיעוט בקרא כדי ללמוד שלא יטמאו פשוטי כלי מתכות וכלי מתכות הבאים במידה, אלא יש ריבוי מיוחד של **כל דבר** לרבות כל כלי מתכות לטומאה. והנה הגם שהפסוק הזה מיירי בדין הגעלה, דאת אשר יבוא באש אין הוא ענין טהרה, אך בכל זאת למד מכאן הר"מ את כלי דיני כלי מתכת לגבי קבלת טומאה, שכל מה שהם שונים מכלים אחרים הוא במה שנאמר כל דבר, וא"כ נראה לפי שיטתו דה"ה דהריבוי הכולל הזה מרבה "כל דבר אשר יבוא באש" - ואף שאר מיני מתכות אשר יבואו באש, וכפי שגם סתם לשונו בהקדמתו לסדר טהרות כמש"כ, ויתכן שהר"ש והרא"ש לא פרשו כן כיון דס"ל שמכאן ואילך הוא מדבר בענין הגעלה ולא נאמר בזה שום הלכה לענין טומאה, אמנם בדעת הר"מ אינו כן, כאמור.

בדין כלי העשוי מתערובת ברזל לענין

טומאה ישנה

הרב אברהם דוד קורלנסקי

במשנה כלים פי"א: "ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא". ופירשו הראשונים דברזל טמא היינו כלי טמא שנשבר דדינו דאי חזר ועשה ממנו כלי חדש עומד בטומאתו הישנה, אמנם העושה כלים מן העשת ומן החררה, שהוא כעין התכה של ברזל לאו דווקא משברי כלים אלא בעודו נחצב, וקמ"ל מתני' דהיכא דעשה כלי חדש חלקו משברי כלי טמא וחלק מן העשת והחררה, דדינו דאזלינן בתר הרוב, דאי רוב טמא טמא, ואי רוב טהור טהור, ומחצה למחצה טמא.

ובפשוטו דינא דבמתני' משום ביטול ברוב, והא דבמחצה על מחצה טמא, היינו רק החלק הטמא משום דליכא רוב טהור ואינו בטל ברוב, אמנם צ"ע דכיון דקתני בסתמא מחצה על מחצה טמא משמע דכולו טמא דכמו דברי שא דברוב מן הטמא טמא היינו כולו א"כ ה"ה במחצה על מחצה טמא היינו כולו.

עוד יעויין בסדרי טהרות [כלים דף קי"ט ע"א] דתמה דאמאי ר' יהודה דס"ל דמין במינו לא בטל לא פליג על מתני' דהא הוי מין במינו ברזל בברזל וא"כ גם ברוב טהור יהיה טמא.

עוד יעויין בתשובות הרי"ד סימן א' [עמוד ל'] דהקשה דאין אמרינן דאם רוב מן הטהור טהור וע"כ מדין ביטול ברוב, והא בריש מקואות פ"א מ"ג מבואר דטיפה טמאה שנופלת לתוך מי גבא אינה בטילה ברוב ומ"ש הכא דאמרינן דאי רוב מן הטהור טהור.

ובביאור הדבר כתב בתשובות הרי"ד [שם] דהכא בעינן שיהיה כל הכלי מברזל טמא ודוקא בכה"ג חשיב להיות טמא, דהא אינו מטמא עד שיעשנו כלי, וא"כ הנידון אי מחמת הרוב חשיב כלי מברזל טמא, וא"כ אין זה נידון של ביטול ברוב, אלא נידון מהו שם הכלי האם חשיב כלי שנעשה מברזל טמא או דלא נחשב לכלי שבא מברזל טמא, וכמו שמצינו לגבי כלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הרחלים אסור אם רוב מן הגמלים מותר מחצה למחצה אסור, וטעמא דמילתא דאנו דנים מהו שם הבגד אי חשיב צמר רחלים או לא, ובהא אזלינן אחר הרוב לקבוע מהו שם הבגד וה"ה דמהני מחצה על מחצה לקבוע מהו שם הבגד, ויעויין בשערי יושר ש"ג פרק כ' כ"א שהארין לבאר עד"ז.

ובאמת דכן מדויק מדברי הרמב"ם דכתב בפרק י"ב מכלים הל' ד' וז"ל ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור, מחצה למחצה טמא, וכן טיט שבללו בגללים וצרף הכל בכבשן ועשהו כלי אם רוב מן הטיט הרי זה מקב"ט מפני שהוא כלי חרש וכו', והנה לגבי טיט שבללו בגללים ודאי שאין הנידון משום ביטול ברוב דמה"ת דגללים בטלים בטיט, אלא ע"כ דהנידון מהו שם הכלי אי חשיב כלי גללים או כלי חרס, וא"כ ה"ה לגבי ברזל טמא שבללו בטהור, אין זה מדינא דביטול ברוב, אלא דהרוב קובע ממנו שם הכלי.

ולפי"ז אתי שפיר הכל, אמאי אמרינן דמחצה על מחצה כולו טמא, דכיון דהוי מחצה על מחצה א"כ חל על כולו שם כלי הבא מברזל טמא, וכן מה שתמה בסד"ט דמתני' לא אתיא כר' יהודה, דמין במינו לא בטל, ולפי"ז אין דינא דמתני' משום ביטול ברוב אלא דהרוב קובע מהו שם הדבר וא"כ אתיא אפילו לר' יהודה ועוד דבזה מיושב שפיר אמאי אמרינן הכא דבטל ברוב, והא טומאה אינה בטילה ברוב, דהכא אין הנידון משום ביטול ברוב, אלא לקבוע מהו שם הדבר.

בדין נטילת ידים בכלי שנעשה לשמש עם הקרקע הרב שלמה אליעזר פרסר

א"כ בכלי שלא נעשה
לכתחילה לכן ודאי שרי,

אמנם בצינור עם ברזא עדיין יש לנו לדון אי שרי לנט"י.

אולם באמת יש לידע אי מה דאמרינן דכל שנעלע"ה בטל משם כלי ועל כן אינו מק"ט, אי הוי גס סיבה לפסול הכלי מנט"י ומשאר דיני כלים, דעיין בתוי"ט מקואות פ"ו מ"י, דפשיטא ליה דכל כלי שנעלע"ה שאינו מק"ט משו"ה גס אינו פוסל בשאובין, הרי דכרך דין ושם כלי עם קב"ט, [עיין שלמי אליעזר מקואות פ"ד מ"ה הע' 2 דהבאנו השיטות בזה]. ופשטות מדברי הגמ' בב"ב סו. מבואר כן דדין שאובין תלוי בק"ט, דמבואר דלרבנן דר"א דתלוש ולבסוף חבירו הוי תלוש ועל כן מקבל טומאה, א"כ קבעו ולבסוף חקקו פוסל בשאובין, ורק גבי שאובין דרבנן לא החמירו, הרי דדין שאובין תלוי בדין קב"ט. [אולם באמת צ"ע דהרי הצינור נעלע"ה וא"כ אינו מקבל טומאה ומ"ט פוסל בשאובין, עיין בנוב"י שם שביאר דע"כ אין איירי בדף של מתכת שלא נעלע"ה, ובסדרי טהרה סימן קצ"ח סוס"ק פ"ג, כ' דדין נעשל"ע הוי רק אליבא דר"א.]

אך בנוב"י ביאר דמה דאין הכלי מקבל טומאה משום דנעלע"ה, אין זה סיבה וטעם לומר דאינו פוסל בשאובין, דענין שאיבה תלוי רק בשם כלי, ואף שאינו מקבל טומאה, וזוה לא מהני אפילו חקקו ע"מ לקבעו שאף שאינו מקבל טומאה מ"מ שם כלי עליו בתלוש, ושפיר חשיב כלי לפסול בשאובין. וכן מבואר בט"ז יור"ד ס' שע"א ס"ק ג', דאין כלי שנעלע"ה מציל באהל המת, ויסודו מדברי הר"ש אהלות פ"ו מ"ב. אמנם צ"ב דהרי בגמ' בב"ב שם, מבואר דדין שאובין תלוי בק"ט, דמאחר שתלוש ולבסוף חיברו חשיב תלוש ומק"ט פוסל בשאובין, וא"כ איך שייך לומר דנעלע"ה עדיין שם כלי עליו לפסול בשאובין הגם דאינו מק"ט. ונראה דביאור הדברים, ע"פ המבואר בחדושי הגר"ח על הש"ס אות תיג', דכתב דהטעם דמועיל חיבור כלי לקרקע לטהרו, הוא משני דינים, א' משום דבטל מיניה דין כלי, ב' משום דמחובר אינו מקבל טומאה וכמו דאוכלין דמחוברין אינם מק"ט, א"כ י"ל דגבי דין טהרת תלוש ולבסוף חיברו, היינו משום דבטל מן הכלי שם כלי לגמרי, אולם בדין דנעלע"ה סיבת טהרתו משום דאיכא ליה דין מחובר לקרקע, והנה מאחר דכל הכלים אין עולין אלא בשינוי מעשה, בזה י"ל דרק אליבא דר"א דס"ל דתלוש ולבסוף חיברו בכל התורה חשיב מחובר, והיינו דהוי ביטול גמור לקרקע, א"כ הכא נמי ס"ל דהוי גס מעשה להפקיע מן הכלי שם כלי לגמרי, בין לק"ט בין לשם כלי, אולם לרבנן דס"ל דתלוש ולבסוף חיברו לא הוי כמחובר, ע"כ דנעלע"ה דטהור הוא היינו דעצם זה דמחובר לקרקע טהור מדין קרקע, אולם אין זה בזה ביטול כלי כלל. וא"כ שפיר כלי שנעשה לשמש עם הקרקע שם כלי עליו, ועל כן פוסל בשאובין, ומשו"ה נמי כשר לנט"י ולהזאת מ"ח וקדש מ"ח. וע"ע בחדושי רבי אריה ליב ח"ב ס' ע"ב, מש"כ בזה.

יש לידע מ"ט שרי
ומהני ליטול ידים בכלי

שחברו לקרקע, [כמו שמצוי במקומות רבים שמחברים הספלים בחיבור גמור לקרקע]. וכן אי שרי ליטול ידים מברזא שבקיר, [אי חשיבא שמקבלת רביעית בצירוף הצינור, עיין חזו"א מקואות ליקוטים ס"ז ס"ק ב', דפשיטא ליה דלא חשיב כלי לקבל, אולם אפשר דוקא התם דאין נחא ליה בקבלה דאינו רוצה דהמים יהיו שאובין כפי שביאר החזו"א שם, משא"כ גבי נט"י רוצה הוא בכך ושפיר חשיב כלי].

דהנה בראשונים מבואר וכן נפסק בשו"ע יור"ד סי' ר"א סמ"ח, דכל כלי שנעשה לשמש עם הקרקע אינו מקבל טומאה, עיין בשו"ת הרא"ש כלל לא' ז', דהעלה כן מן המשנה בכלים פ' יא' מ"ב, דמבואר שם דדלת ונגר ומנעול ופותה וציר וקורה וצנור טהורים, מפני שנעשו לקרקע, וא"כ לכאורה עד כמה דמבואר דאין מקבל טומאה ע"כ דלא חשיב כלי וא"כ להוי פסול לנט"י כיון דמחוברים הם, ומשו"ה אינם מקבלים טומאה, הרי דבטל מהם שם כלי. והנה ברא"ש בהמשך דבריו שם, כתב דאפשר דאם הסילונו מונחות ע"ג קרקע ולא נתחברו בבנין עם הקרקע, אינם בטלים אגב קרקע ומקבלין טומאה, ודוקא אם נתחברו בבנין עם הקרקע, או שטמונים כולם בתוך הקרקע, נתבטלו עם הקרקע וטהורין וחשובים נעשע"ה, וע"ע בפ' הרא"ש בכלים שם, דביאר דנעלע"ה הוא שיהיה מחובר לקרקע ותשמישו עם הקרקע. הרי דלהרא"ש עיקר דין נעלע"ה הוא משום זה שהוא מחובר לקרקע. אולם עיין בר"ש בכלים שם, כתב דנעלע"ה שאינו מקבל טומאה, משום שנעשו לקרקע ותשמישן עם הקרקע, משמע דתלוי באופן השימוש, דאם השימוש עם הקרקע אינו מק"ט, אך אם אין השימוש עם הקרקע הגם דמחובר מק"ט ושפיר חשיב כלי. אמנם עיין בחזו"א שם ס"ק ט', דהביא דברי הב"י, דכ' מדלא מפליג בין טמונים כולם לאינם טמונים משמע דכל שהן מחוברים לקרקע אמק"ט, ומיהו אפשר דאין פירוש מחוברים שהן משולבים לקרקע בסיד או בנעיצת יתדות שצריך כח לתולשן, אלא כל שבטלן לקרקע שדעתו להניחן לעולם זהו בכלל מחובר, ולאפוקי אם הניחן לפי שעה ודעתו ליטלן. מבואר דכל שמחוברים לקרקע בחיבור גמור, הגם דאינם טמונים כלל, חשובים נעלע"ה ואינם מקב"ט. אמנם עיין בנוב"י ת' ק"ט בסוף, דכ' דדין נעלע"ה היינו דוקא היכא דהקרקע מסייעת בתשמישו של הכלי, עיי"ש. וא"כ העולה עד כאן, דלדעת הרא"ש כלי שאינו קבוע ממש מק"ט, אולם צינור אינו מקב"ט. ולפי המבואר בר"ש וכן בנוב"י, כלי אין לו דין נעלע"ה ומק"ט הגם דמחובר, כיון דאין תשמישו דוקא עם הקרקע, אולם לפי המבואר בב"י וכפי שביאר החזו"א, גס כלי אם קבוע הוא בקרקע אינו מקב"ט. וא"כ לכא' ליפסל בנט"י. אולם עיין הג' רעק"א יור"ד סי' ר"א סמ"ח, דכ' דדוקא היכא דהניצור נעשה מתחילה לקרקע חשיב נעלע"ה,

מהי המשנה האחרונה של סדר טהרות

אצלנו בנדפס מופיעה המשנה האחרונה במסכת עוקצין שהיא האחרונה בסדר טהרות: "אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל לאוהבי יש ואצרותיהם אמלא". וכתב שם הר"מ בפה"מ שלאחר סיים דיני התורה בשישה סדרי משנה כתב מאמר בענין השכר, אמנם הר"ש לא פרש כלום על משנה זו. ובריש מסכת טהרות, שתחילתה עוסק בדיני נבלת עוף טהור, כתב הר"ש: "מסכת זו ראויה לקובעה אחר עוקצין דודאי אחריה נשנית דפרק בתרא דעוקצין כולה במחשבה והכשר איירי ובדין נבלת בהמה טמאה וטהורה ובדין נבלת עוף טהור וטמא". וא"כ נמצא שמסכת טהרות היא המסיימת את הש"ס, וא"כ המשנה האחרונה בסדר טהרות היא המשנה האחרונה במסכת טהרות, ולא מאמר ר' יהושע בן לוי. וא"כ נמצא שלכן הר"ש לא פרש כלום במשנה זו, דלדידה כיון שהוא אינו סיום המשנה אין כאן מקומו, והוא תוספת יותר מאוחרת. [ויתכן דהר"מ לשיטתו דריב"ל הוא תנא, כמבואר בדבריו בהקדמה לפה"מ, א"כ הוא חלק מהמשנה].

הציבור מוזמן למעמד

הכנסת ס"ת

שיתקיים ברוב פאר וזהר

ביום שלישי כו' אב

התלוכה תצא מרה' הירדן 23

בשעה 20:00

לבית המדרש 'דרכי יצחק'

על יד קהילת האברכים 'גבורת יהודה'

גדול יהיה המעמד

לכבוד של תורה

בהערה בדברי הרמב"ן דאין הרב כחלל לענין הזאה הרב אברהם אליעזר פונרסקי

הנה דעת הרמב"ן בהא דחרב הרי הוא כחלל שהוא נעשה אבי אבות כמת עצמו ומטמא אדם וכלים טומאת שבעה, אבל אינו כמוהו לטמא באהל, ואינו מטמא אדם להצריכו הזאת ג' וז' כ"ה ברמב"ן עה"ת וברמב"ן ב"ב ד"כ. ופי' דכיון דבהזאה לא נאמר בחלל חרב, לכן אין מקישין חרב לחלל לענין שהנטמא בו יצטרך הזאה.

וז"ל הרמב"ן בפר' חקת: וכן נראה עוד בגמרא [נוי' נד ב], שאין החרב הנוגע במת מטמא אדם להצריכו הזאת שלישי ושביעי אף על פי שהאדם הזה הנוגע בו אב לטומאה. והיה זה, מפני שבכתוב השני שאמר והזה על האהל [פסוק יח] כתוב ועל הנוגע בעצם או בחלל או במת, ולא אמר או בחלל חרב. וא"כ הרי החרב כחלל לטמא במגע טומאת שבעה, אבל לא לטמא באהל, ולא להצריכו הזאה, ואין הנזיר מגלח עליו, ואין הכהן מוזהר ממגעו כלל. והוא הקרוב והנראה מדברי רבותינו. ואנחנו בעונותינו טמאי גלות ולא ידענו בטהרת הקדש, עד יערה עלינו רוח ממרום ויזרוק השם עלינו מים טהורים ונטהר, אמן וכן יהי רצון במהרה בימינו, ע"כ.

וכע"ז ברמב"ן ב"ב ד"כ א' וז"ל: אבל נ"ל שמאחר שריבה הכתוב חרב כחלל בפסוק ראשון לטומאה ולא שנה אותו בפסוק שני להזאה, ותניא בספרי ועל הנוגע בעצם וכו' מגיד הכתוב שכשם שהביא כולן לענין טומאה כך הביא כלן לענין הזאה והרי הנוגע בחרב לא הביא, מכאן למדו שאינו בן הזאה, ופשט הכתוב מסייע דכתיב וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ללמד על כלים כאדם שמתמאין טומאת שבעה והזהיר על טומאת שבעה וטבילה ולא על החיטוי אלמא אין צריכין הזאה, וכ"ש אם אינן מטמאין במשא שקרוב לפוטרו מן ההזאה.

ולכא' יש להעיר בד' הרמב"ן בפר' מטות עה"פ [לא יט] כל הורג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי. וברש"י פי' ולימדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת כאלו נגע במת עצמו.

וברמב"ן כ' ולא נתכוננו דבריו אצלי, שאם הרג בדבר המקבל טומאה של כלי שטף, אין האדם מטמא טומאת שבעה ולא צריך הזאה לפי שהכלי אב לטומאה והאדם שנטמא ממנו ראשון. ואם בכלי ברזל כבר למדנו [פסחים יד ב] לחרב שהוא כחלל להטמא טומאת שבעה. ואם סבר הרב שכיון שנגע בכלי בעוד שהוא מחובר במת יטמא אותו כמת עצמו טומאת שבעה, טומאה בחבורין מדרבנן היא בחבורי כלים במת כמו שמפורש במסכת נזירות בפרק שלשה מינין [מב ב], ע"כ.

והיי' דהוקשה לו על רש"י דכיון דטומאה בחיבורים דרבנן א"כ מדאו' אין כלי שטף הנוגע במת מטמא טומאת שבעה. ואם בכלי מתכות הרי כבר למדנו דחרב הרי הוא כחלל.

וצ"ע שהרי להרמב"ן בפר' חקת לא נאמר שצריך הזאה, ואם נפרש כאן בכלי מתכות א"כ י"ל דכאן נתחדש שצריך הזאה כדכתיב בקרא תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי, שזה עד הנה לא למדנו, ומה הוקשה לו להרמב"ן [ואמנם ברש"י נראה שכוונתו לטומאת חיבורין וע"ז הקשה הרמב"ן דאינו אלא מדרבנן, אמנם ברמב"ן מב' שא"א לפרש כאן בכלי מתכות ולא משום טומאה בחיבורים הוא משום שכבר למדנו דין זה מדרשא דבחלל חרב הנאמר לעיל פר' חקת, וצ"ע.

בספק טומאה ישנה בכלי מתכות הרב מיכאל דוד קריצ'לר

יש לדון לענין ספק טומאה ישנה בכלי מתכות, ותליא בפלוגתא דקדמאי. ויעוי' מתני' טהרות [פ"ג מ"ה] "מחט שנמצאת מליאה חלודה או שבורה טהורה, מפני שכל הטומאות כשעת מציאתן", ומפרש הר"מ בפיהמ"ש לענין ט"י לאותו מחט גופיה, ומבואר דספק ט"י טמא. אולם בהל' אה"ט [פ"ט ו"ה] חזר בו פ"י לענין קב"ט דהמחט מאחרים ע"ש, ולפ"ז אין ראייה. אולם עי' מתני כלים [פ"א מ"ג] מן המסמרות כו', ופי' הר"ש דשםא מכלים טמאים כו', הרי דספק ט"י טמא, ולדידי' מצינן לפרש מתני' דטהרות בט"י, ועי' פיהמ"ש להר"מ במתני' דכלים דלשיטתו [ביד] פי' שם באופ"א, [ועי' רע"ב ותורעק"א]. אולם כבר תמהו האו"ש והמשנ"א, דאמאי מחמירנן בספיקא דט"י, דהא קיי"ל סד"ר לקולא.

והנראה בזה, ובהקדם יסוד ד' האו"ש בהל' מקואות [פ"ד ה"ב] דדוקא בטומאה שעיקרו מדרבנן אמרינן דכל שנטמא מספק לא מחמירנן ביה, אבל בטומאה שעיקרו מדאורייתא, אלא שמה"ת בודאי נטהר ממנו, והספק אם נשאר עליו אותה טומאה הוא רק מדרבנן, בכה"ג ל"א הכלל דס"ט דרבנן לקולא, אלא כיון שעיקרו מה"ת, הרי מחמירנן בהאי ספיקא.

ולפ"ז יל"ד לענין ט"י, האם חשיב כטומאה שעיקרה מדאורייתא או מדרבנן, ונפק"מ אם הולכין בספיקה לחומרא או לקולא.

ונראה דתלוי במה שיש לחקור עוד בגדר דט"י, האם זה בתורת טומאה חדשה מדרבנן, דהיינו דלאחר שנשבר הכלי פקעה לגמרי ממנו את הטומאה הישנה שהיתה עליה, וכשחזר ועשה מהן כלים גזרו רבנן דין טומאה חדשה, או ד' באופ"א דתקנו דליהדר עלי' הך טומאה ישנה דהוי עלי' קודם שבירה, כלומר שחזר לדין טומאתו הישנה ממש שהיה עליו מכבר, ויסוד גזירתם בתורת המשכת הטומאה הקודמת שלפני שבירתו, ודייננן כאילו לא נשבר מעולם, וממילא חלה עלי' טומאתו הישנה כפשוטו. [וראה מש"כ להסתפק בזה בשיעורי הגרימ"פ כלים (פ"ד מ"ז)].

והנה במתני' דמס' כלים [פ"ד מ"ז] גרסינן: "כלי מתכות מיטמאין ומיטהרין שבורין, דר"א, רבי יהושע אומר אינן מיטהרין אלא שלימין, כיצד הזה עליהן נשברו בו ביום התיכן וחזר והזה עליהן שנית בו ביום, הרי אלו טהורין, דר"א, ריה"ו אומר אין הזיה פחות משלישי ושביעי".

ופי' הר"ש דנחלקו לענין הפסק ימים, דר"א ס' דכיון דהזה עליהן ונשברו לא בעי אמתוני, וריה"ו ס' דדינן כשלמים, אבל ברמב"ם פי' שהחידוש דר"א הוא לענין שמצטרפות ביחד ההזאה ראשונה דקודם היתוך אם הזאה שניה שלאחר היתוך, דהיינו שנטמא הכלי במת והיזה עליו בשלישי, ואח"כ נשבר וחזר ותקנו, והיזה עליו הזאה בשביעי, דלר"א מצטרפות ביחד הני ב' הזאות, ולריה"ו לא מצטרפות. [ועי' בגר"א].

ובפשטות לשי' הר"ש, לכו"ע מהני ההזאה דקודם שבירה להצטרף עם ההזאה דלאחר שבירה, משא"כ להרמב"ם, הרי לא מהני להצטרף, אלא בעינן שיהיו שתיהן דוקא או קודם השבירה או אחר השבירה.

ונל"פ, דלדעת הרמב"ם הוי גדר ט"י בתורה טומאה חדשה שגזרו עליו, ולכן לא מהני להצטרף ביחד טהרת ההזאה שהיא קודם שבירה עם זה שלאחר שבירה, שהרי מה שחוזרת לטומאתה הישנה הרי זה טומאה חדשה, ולא שייך כלל לטהרת הזאה ראשונה שהיתה עליה קודם שבירה. אולם להר"ש דס"ל דאפי' באופן שמופסקות ב' ההזאות ע"י שבירת הכלי באמצע, אכתי מצטרפות ביחד, מבואר דנקט בגדר ט"י, דהוי חזרה לאותה טומאה שהיתה עליו קודם השבירה, ולכן מועיל צירוף טהרת ההזאות דקודם שבירה ואחר שבירה.

ומעתה א"ש יסוד פלוגתת הר"ש והרמב"ם בספק ט"י, שהרי לשי' הרמב"ם שעיקר הטומאה הוא טומאה חדשה, הוי ככל שאר ס"ט דרבנן דמקילין בו מספיקא, משא"כ להר"ש דגזרו להמשיך עלי' מטומאה הישנה שהיתה לפני השבירה על הכלי, הרי עיקרו דטומאה זו מדאורייתא, [ורק דמדרבנן גזרו שיטמא עליו אפי' לאחר שבירה], וא"כ הוי ספק ט"י כמו ספק בטומאה שעיקרו מה"ת, דאע"ג שאין חלות הטומאה עכשיו אלא מדרבנן, מ"מ מחמירנן בו, וכן י"ל דחשיב ג"כ מה"ט כספק ד"ס באה"ט, דמבואר במתני' טהרות [פ"ד מ"א] דאזלינן בספיקו לחומרא. ולפי"ז א"ש סברת הר"ש דס"ל להחמיר בספק ט"י, ומיושבת ג"כ קושיית האו"ש והמשנ"א שתמהו היאך מחמירנן מספיקא בט"י שאינו אלא מדרבנן, דהואיל ועיקרו של טומאה זו הרי הוא מדאורייתא, לכן מטמאין שפיר בספיקו, וכמשנ"ת.

דבר המערכת

עת בו אנו מחכים ומצפים לגאולה, בנותן טעם הוא להביא את דברי הח"ח בהקדמתו לליקוטי הלכות: "ועוד שאלה אחת אשאל, אילו היה בא מבשר נאמן לישראל שבזמן קרוב תהיה הגאולה בודאי היו מזדרזין אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבנות ולמקדש בעבור שאז כל הדינים נוגעים למעשה לא מבעיא לכהנים אף גם לישראלים שהרי אכילת קדשים וביאת המקדש נוגע לכולם, וגם בזמן ההוא על הגדולים שבישראל מוטל להורות לעם ה' את כל הדינים השייכים לקדש ולמקדש ועתה הגידו נא לי, הלא אנו מחכים ומצפים בכל עת על ביאת המשיח שיבוא במהרה וכמו שאנו אומרים ג' פעמים בכל יום על כן נקווה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך, ונשמע באוזנינו מה שאנו מדברים אל ה' אלוקינו בפינו, כי אם אמנם באמת אנו מחכים במהרה לביאת משיחנו בודאי היה צריך כל אחד לזרז בעצמו ולהכין ליבו לדעת עניני המקדש והעבודה", ונראה שבכלל זה גם דיני טהרות שינהגו במהרה בימינו.

זהו הגליון השישי של יאמרו דעת, ואפריון נמטי ליה לרשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון בראשות הגאון רבי יצחק קורלנסקי שליט"א, שאף כיבד את קוראי העלון מתורה דיליה, שלקחו על עצמם לסייע בגליון זה בכל הוצאות הדפוס וההפצה, ונאמר מאמר אחד, דבתחילת הקמת רשת הכוללים, כאשר היו רק מספר כוללים ספורים, הועלה נדון לפתוח כולל טהרות באופקים, והיה נראה לזמן מה שלא יצא לפועל. ושלח אז רבי דב סלומון זצ"ל מאופקים לרבנו הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל שיראה לנכון להשתדל בכל עז להקים את הכולל באופקים, דאין דומה כולל טהרות במקום זה למקום אחר, כיון אם יהא כזה כולל באופקים הדבר יהא תועלת עצומה לקהילה כולה, שעל ידי שיתרבו העוסקים בסדר זה הדבר יביא לדרבון וחיזוק בכל מקצועות התורה כולה.

ואף אנו נאמר כן ונחזיק טובה לרבנו הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, שבזכותו היום העיסוק והידיעה בעניני סדר טהרות כבר זמן רב אינו נחלת יחידים, הוא אשר נעץ חרב בבית המדרש, ועלתה בידו, דהיום ישנם 15 (!) סניפים של רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון, מאופקים ונתיבות עד חיפה, בבחינת מדן ועד באר שבע, במקומות אשר מצויים בני עליה אשר שאיפתם ללמוד כל התורה כולה. והועיל הדבר עוד, שכל הבא בשער סדר טהרות מצוי לפניו מראי מקומות ואסופות חבורות של אברכים, מתורת ראשי הישיבות וספרי יסוד מאירי עיניים בדפוס חדש, עקב ריבוי הטהרה בעם ישראל, וכבר אינו מחזה נדיר, למצוא שיח תורני עמוק בכלל הציבור בדין משקין נהיים תחילה וטומאת סתם ידיים, אי שמן שקרש הוא משקה או לא, וכן עת מגיעים בדרך הלימוד לסוגיא של טהרות, שלא מדלגים או רואים מקופיא, אלא אדרבה רואים בזה להזדמנות וזכות להעמיק ולצבור ידיעות ויסודות. ישלם ה' שכרם בכל מילי דמיטב ובהמשך הרבצת תורה והעמדת תלמידים בכל התורה בפרט בסדר הדעת זה דבר טהרות, ועל ידי זה יתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ותרבה הדעת.

המערכת.

לעילוי נשמת
הרב יונה בן נתנאל ז"ל

לקבלת הקובץ במייל:

ולגליונות קודמים

T620@OKMAIL.CO.IL

להנצחות, תרומות, ובכל עניני הקובץ

03-6166360

תא קול'

פקס: 1533-6166360

הגליון הבא יצא בעז"ה לקראת חג הסוכות

ויעסוק בעניני

עניני טהרות שבהג הסוכות

תגובות, חדו"ת, הארות והערות

עד 500 מילים

בענינים אלו יש לשלוח ל:

T620@OKMAIL.CO.IL

עדיפות להערות קצרות

כמו כן ניתן לשלוח בדואר ל:

מכון יאמרו דעת

יחזקאל 11 בני ברק

החומר יתקבל עד כט' אב

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמתו הטהורה

של רבנו הגדול

אביהם ומאורם של ישראל

רבן של בני הישיבות מעתיק השמועה ומנחיל המסורה

מרן ראש הישיבה

רבי מיכל יהודה

ב"ר משה דוד

ליפקוביץ

זללה"ה

הוא הגבר אשר ברוחו הגדולה

החיה בדורינו את לימוד סדר טהרות בעיון

בייסוד

"רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון"

ברחבי ארץ הקודש